

Όνορè ντè Μπαλζάκ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΑΝΣΟΝ¹

ΕΙΣΑΓΩΓΗ*

ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ ΤΟΥ 1793, στò Παρίσι, μιὰ γηραιὰ κυρία κατηφόριζε τò δρόμο πòυ καταλήγει μπρòς στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, στὴ συνοικία Σαιν-Μαρτέν. Ἦταν γύρω στὶς òκτὼ τὸ βράδυ. Εἶχε χιονίσει òλο τὸ πρωὶ καὶ γι' αὐτὸ μὸλις πòυ ἀκούγονταν τὰ βήματα στὸ λιθόστρωτο. Ἔκανε κρύο. Οἱ δρόμοι ἦταν ἔρημοι, καὶ ò ἀρκετὰ φυσικὸς φόβος πòυ ἐνέπνεε ἢ σιωπὴ τοῦ αὐξανε ἀπὸ òλο τὸν τρόπο πòυ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔκανε τὴ Γαλλία νὰ στενάζει². Ἡ γριά δὲν εἶχε ἀκόμη συναντήσει κανέναν. Ἡ ἐξασθενημένη ὄρασή της δὲν τῆς ἐπέτρεπε κὰν νὰ διακρίνει μακριὰ, στὸ φῶς τῶν φανῶν, μερικὸς περαστικὸς σὰν διάσπαρτες σκιὲς στὸν πολὺ μακρὸ δρόμο τῆς συνοικίας ἐκείνης. Προχωροῦσε θαρραλέα, διασχίζοντας òλομόναχη τὴν ἐρημιὰ τοῦ δρόμου, λὲς καὶ ἡ ἡλικία της ἦταν τὸ φυλαχτὸ πòυ θὰ τὴν προφύλαγε ἀπὸ κάθε εἶδους συμφορὰ. Ὅταν προσπέρασε τὴν òδὸ Νεκρῶν, νόμισε πὼς διέκρινε τὸ βαρὺ καὶ σίγουρο βῆμα ἐνὸς ἀντρα πòυ βιάδιζε πίσω της. Τότε φαντάστηκε πὼς δὲν ἄκουγε γιὰ πρώτη φορὰ αὐτὸν τὸ θόρυβο. Φοβήθηκε ἐπειδὴ τὴν παρακολουθοῦσαν κι ἐπιχείρησε νὰ περπατήσει γρηγορότερα γιὰ νὰ φτάσει σ' ἓνα καλοφωτισμένο μαγαζάκι, ἐλπίζοντας νὰ ἐπαληθεῦσει στὸ φέγγος τοῦ σωτήριου φωτὸς τοῦ τὶς ὑποψίες πòυ τὴν εἶχαν κυριεύσει. Ἀμέσως μὸλις βρέθηκε στὴ φωτεινὴ δέσμη πòυ ἔπεφτε òριζόντια στὸ δρόμο, ἔστρεψε ἀπότομα τὸ κεφάλι της καὶ εἶδε ἓναν ἀντρα πòυ τὸ σχῆμα τοῦ μὸλις καὶ διαγραφόταν μὲς στὴν òμίχλη. Αὐτὸ πòυ εἶδε ἀμυδρὰ ἐπιβεβαίωσε τοὺς φόβους της. Κλονίστηκε γιὰ λίγο ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ τρόμου πòυ τὴν κατέβαλε, ἀφοῦ δὲν ἀμφέβαλε πιά òτι ò ἄγνωστος τὴν παρακολουθοῦσε ἀπὸ τὸ πρῶτο βῆμα πòυ εἶχε κάνει ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι της. Ἡ λαχτάρρα της νὰ ξεφύγει ἀπ' αὐτὸ τὸν σιωπηλὸ διώκτη της τῆς ἔδωσε φτερά' καί, ἀνίκανη νὰ σκεφτεῖ λογικά, ἐπιτάχυνε τὸ βῆμα της λὲς καὶ μποροῦσε νὰ ξεφύγει ἀπὸ ἓναν ἀντρα κατ' ἀνάγκη πιὸ εὐκίνητο

1. Ἡ δυναστεία Σανσον χάρισε τὴν ἀφρόκρεμα τῶν γάλλων δημίων τὸν 17ο καὶ 18ο αἰῶνα. Τὸν καιρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης ἦταν ἑπτὰ τὰ ἀδελφία Σανσον, ἑπτὰ οἰκογένειες δημίων πòυ ἀπολάμβαναν μὲν σημαντικὰ προνόμια (δωρεὰν σχοινιά ἀπὸ τοὺς σχοινοποιούς, δωρεὰν ἓνα κοφίνι κάρβουνο ἀπὸ τοὺς καρβουνιάρηδες, τυρί, κοτόπουλα ἢ ψάρια ἀπὸ κάθε πλανόδιο πωλητὴ, ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ «διόδια» σὲ γέφυρες καὶ διαβάσεις κ.τ.λ.), ἀλλὰ ζοῦσαν ἀπομονωμένες στὸν δικὸ τους κλειστὸ, αἱματοβαμμένο μικρόκοσμο. Ὑποχρεῶνονταν νὰ βάρουν κόκκινα τὰ σπίτια τους, πάντρευαν τὶς θυγατέρες τους ἀποκλειστικά μὲ γιουὺς ἄλλων δημίων, ἐνῶ τὰ γράμματα πòυ προορίζονταν γιὰ αὐτοὺς τὰ πετοῦσαν στὸ χῶμα γιὰτι κανεὶς δὲν εἶχε ὄρεξη νὰ τὰ παραδώσει στὰ χέρια τους. (Σ.τ.Μ.)

2. Ὁ συγγραφέας ὑπονοεῖ προφανῶς τὴν ἐποχὴ τῆς Τρομοκρατίας (Terreur), στὴν ὁποία ἀναγκάστηκε νὰ καταφύγει ἡ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις, ὑπὸ τὴν πίεση τῶν ξένων στρατευμάτων, πòυ εἶχαν εἰσβάλει στὴ Γαλλία, καθὼς καὶ τῶν πολυάριθμων ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν, πòυ ὑποστήριζαν τὸ παλαιὸ καθεστῶς, προκειμένου νὰ σώσει τὴν Ἐπανάστασι. Ἡ Τρομοκρατία ἀναφέρεται σὲ δύο κατ' οὐσίαν περιόδους τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης. Ἡ πρώτη Τρομοκρατία (10 Αὐγ. - 20 Σεπτ. 1792) εἶχε ὡς αἰτία τὴν πρωσικὴ εἰσβολὴ καὶ ἐκδηλώθηκε μὲ τὴ σύλληψη τοῦ βασιλιᾶ Λουδοβίκου ΙΣΤ' καὶ μαζικὲς σφαγές. Ἡ δευτέρα Τρομοκρατία (5 Σεπτ. 1793 - 28 Ἰουλ. 1794) ἀκολούθησε τὴν ἐξόλτωση τῶν Γιρονδίνων (Girondins) ἀπὸ τοὺς Ὁρεινοῦς (Montagnards). Γνώρισε τὴ μεγαλύτερη τῆς ἔξαρση (Μεγάλη Τρομοκρατία, Ἰούν. - Ἰουλ. 1794) ὅταν ὁ Ροβεσπιέρος (Maximilien Robespierre, 1758-1794) στέργησε τοὺς κατηγορούμενους ἀπὸ κάθε δικονομικὴ ἐγγύηση. Ἐληξε μὲ τὴν πτώση τοῦ Ροβεσπιέρου καὶ τὴν καρατόμησή του. Τὸ Ἐπαναστατικὸ Δικαστήριον ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς Τρομοκρατίας, πòυ ὑπῆρξε ἡ ἀγριότερη ἴσως ὀργανωμένη τρομοκρατία ἀπὸ ὅσες εἶχε γνωρίσει μέχρι τότε ἡ ἀνθρωπότητα. (Σ.τ.Μ.)

ἀπ' αὐτήν. Ἀφοῦ ἔτρεξε γιὰ λίγο, ἔφτασε στὸ ἐργαστήρι ἐνὸς ζαχαροπλάστη, μπῆκε μέσα καὶ σωριάστηκε μᾶλλον παρὰ κάθισε σὲ μιὰ καρέκλα ποὺ βρισκόταν μπρὸς στὸ ταμεῖο.

Τὴ στιγμὴ ποὺ ἔστριψε τὸ πόμολο τῆς πόρτας, μιὰ νεαρὴ γυναίκα ποὺ κεντοῦσε σήκωσε τὸ βλέμμα της. Ἀναγνωρίζοντας, μέσ' ἀπὸ τὰ τζαμάκια τῆς πόρτας, τὴν ἀρχαιοπρεπῆ, ἀπὸ βιολετὶ μετὰξι κάπα, μὲ τὴν ὁποία ἦταν τυλιγμένη ἡ γριὰ, ἔσπευσε νὰ τραβήξει ἓνα συρτάρι σὰν νὰ ἤθελε νὰ πάρει ἀπὸ μέσα κάτι ποὺ ἔπρεπε νὰ τῆς δώσει. Ἡ κίνηση καὶ ἡ φυσιογνωμία τῆς νεαρῆς γυναίκας ἐκφράζανε τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀπαλλαγεῖ γρήγορα ἀπὸ τὴν ἄγνωστη, σὰν νὰ ἦταν κάποιον ἀπὸ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα ποὺ δὲν τὰ βλέπει κανεὶς μ' εὐχαρίστηση. Βρίσκοντας τὸ συρτάρι ἀδειανό, ἄφησε νὰ τῆς ξεφύγει μιὰ ἔκφραση ἐκνευρισμοῦ καὶ δίχως νὰ κοιτάξει τὴν κυρία, ἄφησε βιαστικὰ τὸ ταμεῖο, πῆγε πρὸς τὸ βᾶθος τοῦ μαγαζιοῦ καὶ φώναξε τὸν ἄντρα της, ποὺ ἐμφανίστηκε ξαφνικὰ.

– Μὰ ποῦ ἔβαλες λοιπόν...; τὸν ρώτησε μὲ μυστηρώδες ὕφος, δείχνοντάς του μ' ἓνα της βλέμμα τῆ γηραιὰ κυρία. Δὲν ἀπόσωσε μάλιστα τὴ φράση της. Μολονότι ὁ ζαχαροπλάστης μπόρεσε μονάχα νὰ δεῖ τὸν τεράστιον σκοῦφο ἀπὸ μαῦρον μεταξωτό, τριγυρισμένο ἀπὸ βιολετιοὺς φιόγκους καὶ κορδέλες, ποὺ κάλυπτε τὸ κεφάλι τῆς ἄγνωστης, ἐξαφανίστηκε, ἀφοῦ πρῶτα ἔριξε στὴ γυναίκα του μιὰ ματιὰ ποὺ ἤθελε νὰ πεῖ:

– Μπὰς καὶ θαρρεῖς πὼς θὰ τ' ἀφήσω αὐτὸ στὸ ταμεῖο σου;...

Ξαφνιασμένη ἀπὸ τὴ σιωπὴ καὶ τὴν ἀκίνησιάν τῆς γηραιᾶς κυρίας, ἡ γυναίκα τοῦ ζαχαροπλάστη πῆγε πρὸς τὸ μέρος της καὶ κοιτάζοντάς την, ἔνωσε νὰ τὴν πιάνει κάτι σὰν συμπόνια ἢ ἴσως καὶ περιέργεια. Ἄν καὶ ἡ χροιά τοῦ προσώπου ἐκείνης τῆς γυναίκας ἦταν ἀπὸ φυσικοῦ της πελιδνὴ σὰν τὴ χροιά κάποιου ποὺ ἔχει ἀφοσιωθεῖ σὲ κρυφὴ ἀσκητεία, ἦταν εὐκόλον νὰ διακρίνει κανεὶς ὅτι μιὰ πρόσφατη συγκίνηση ἄπλωνε σ' αὐτὸ ἀσυνήθιστον χλωμάδα. Ἡ καλύπτρα τοῦ κεφαλιοῦ της ἦταν διευθετημένη μὲ τρόπο ποὺ δὲν ἄφηνε νὰ φαίνονται τὰ μαλλιά της, ποὺ ἦταν λόγω ἡλικίας ἀναμφίβολα ἄσπρα· γιὰ τὴ καθαριότητα τοῦ γιανῶ τοῦ φορέματός της ἔδειχνε πὼς δὲν τὰ πουδράριζε. Ἡ ἀπουσία κοσμημάτων ἔδινε στὴν ὄψη της κάτι σὰν θρησκευτικὴ αὐστηρότητα. Τὰ χαρακτηριστικὰ της ἦταν σοβαρὰ καὶ ὑπερήφανα. Ἄλλοτε, οἱ συνήθειες καὶ οἱ τρόποι τῶν ἀνθρώπων περιωπῆς ἦταν τόσο διαφορετικοὶ ἀπὸ ἐκείνους τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀνῆκαν σὲ ἄλλες τάξεις, ὥστε ἀναγνώριζε κανεὶς εὐκόλον ἓναν εὐγενή. Ἡ νεαρὴ γυναίκα πείστηκε λοιπὸν ἐνστικτωδῶς πὼς ἡ ἄγνωστη ἦταν ἀριστοκράτισσα καὶ πὼς εἶχε ἄλλοτε ζήσει στὴ βασιλικὴ αὐλῇ.

– Κυρία μου;... τῆς εἶπε, ἄθελά της, μὲ σεβασμό, ξεχνώντας πὼς ὁ τίτλος αὐτὸς ἦταν καταδικαστέος³. Ἡ γριὰ ὡστόσο δὲν ἀποκρίθηκε. Κρατοῦσε τὸ βλέμμα της καρφωμένο στὴν τζαμαρία τοῦ μαγαζιοῦ, σὰν νὰ ἦταν ζωγραφισμένο πάνω της ἓνα τρομακτικὸ ἀντικείμενον. – Τί ἔχεις, πολίτιδα; ρώτησε ὁ καταστηματοῦχος ποὺ ξαναφάνηκε ἀμέσως καὶ ἔβγαλε τὴ γηραιὰ κυρία ἀπὸ τὴν ὄνειροπόλησίν της, τείνοντάς της ἓνα χαρτονένιον κουτὶ τυλιγμένο σὲ μπλὲ χαρτί. – Τίποτα, τίποτα, φίλοι μου! ἀπάντησε ἐκείνη μὲ ἀπαλὴ φωνή. Σήκωσε τὰ μάτια της πρὸς τὸν ζαχαροπλάστη σὰν γιὰ νὰ τοῦ ρίξει ἓνα βλέμμα εὐχαριστίας. Βλέποντας ὅμως ἓναν κόκκινον σκοῦφο στὸ κεφάλι του, τῆς ξέφυγε μιὰ κραυγὴ. – Μὲ προδώσατε.

Ἡ νεαρὴ γυναίκα καὶ ὁ ἄντρας της ἀπάντησαν μὲ μιὰ χειρονομία φρίκης ποὺ ἔκανε τὴν ἄγνωστη νὰ κοκκινίσει, εἴτε ἀπὸ τὴν ντροπὴν της ποὺ τοὺς θεώρησε ὑποπτους εἴτε ἀπὸ εὐχαρίστηση. – Συγχωρῆστε με, εἶπε τότε μὲ παιδικὴν γλυκύτητα. Ὑστερα, βγάζοντας ἓνα χρυσὸ λουδοβίκειον ἀπὸ τὴν τσέπη της, τὸ πρότεινε στὸν ζαχαροπλάστη.

– Νὰ ἡ τιμὴ ποὺ συμφωνήσαμε, πρόσθεσε.

3. Τὴ 10η Ὀκτωβρίου 1792, ἡ Συμβατικὴ Συνέλευση εἶχε θεσπίσει: «Οἱ τίτλοι τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας ἀντικαθίστανται ἀπὸ ἐκείνους τοῦ πολίτη καὶ τῆς πολίτιδας».

Υπάρχει ένα είδος πενίας που οι πένητες ξέρουν να μαντεύουν. Ο ζαχαροπλάστης και η γυναίκα του αντάλλαξαν ένα βλέμμα όλο νόημα ως προς τη γριά, μεταδίδοντας την ίδια σκέψη ο ένας στον άλλον. Το χρυσό αυτό λουδοβίκιο πρέπει να ήταν το τελευταίο της γριάς. Τα χέρια της έτρεμαν καθώς τους το πρόσφερε. Το κοίταζε με πόνο, αλλά χωρίς τσιγγουνιά, ενώ έδειχνε να γνωρίζει όλο το μέγεθος της θυσίας. Οι νηστείες και η αθλιότητα είχαν χαρακτηί στο πρόσωπό της με γραμμές εξίσου ευανάγνωστες με εκείνες του φόβου και των ασκητικών συνηθειών. Στα ένδύματά της έβλεπε κανείς τα κατάλοιπα περασμένων μεγαλείων. Ήταν μία φθαρμένη μεταξωτή κάπα, καθαρή αν και ξεθωριασμένη, και δαντέλες προσεκτικά μπαλωμένες, ράκη της αφθονίας. Οι δύο έμποροι, ταλαντευόμενοι μεταξύ οίκτου και συμφέροντος, άρχισαν να ξαλαφρώνουν με λόγια τη συνείδησή τους.

– Μά φαίνεσαι έξασθενημένη, πολίτιδα. – Μήπως η κυρία χρειάζεται να πάρει κάτι; ... συνέχισε η γυναίκα του εμπόρου διακόπτοντάς τον. – Έχουμε ωραίο ζωμό... είπε ο ζαχαροπλάστης. – Κάνει κρύο και θα πρέπει η κυρία να κρύψει στο δρόμο, όμως μπορείτε να ξεκουραστείτε εδώ και να ζεσταθείτε λιγάκι. – Δεν είμαστε δά τόσο μαύροι όσο ο διάβολος!... αναφώνησε ο ζαχαροπλάστης. Κερδισμένη η γηραιά κυρία από τον τόνο καλοσύνης που διέπνεε τα λόγια του σπλαχνικού ζαχαροπλάστη, όμολόγησε πως την είχε παρακολουθήσει ένας άντρας και πως φοβόταν να επιστρέψει μόνη στο σπίτι της. – Αν είναι μόνο αυτό!... είπε ο άντρας με τον κόκκινο σκούφο. Περίμενέ με, πολίτιδα. Έδωσε το λουδοβίκιο στη γυναίκα του και, ώθούμενος από εκείνο το είδος ευγνωμοσύνης που εισδύει στην ψυχή ενός εμπόρου όταν εισπράττει έξωφρενική τιμή για ένα έμπορευμα ασήμαντης αξίας, πήγε να φορέσει τη στολή του έθνοφρουρού, πήρε το καπέλο του, ζώστηκε το ντουφέκι του και ξαναεμφανίστηκε, ένοπλος αυτή τη φορά.

Όμως η γυναίκα του είχε στο άναμεταξύ το χρόνο να το σκεφτεί και η σκέψη στέγνωσε την καλοσύνη της όπως συμβαίνει και σε πολλές άλλες καρδιές. Άνησυχώντας μην τυχόν και μπλέξει ο άντρας της σε καμιά κακή περιπέτεια, προσπάθησε να τον τραβήξει από την άκρη του ρούχου του για να τον σταματήσει ο ζαχαροπλάστης ωστόσο, υπακούοντας σ' ένα συναίσθημα φιλάνθρωπίας, πρότεινε άμέσως στη γηραιά κυρία να τον ακολουθήσει. – Φαίνεται πως ο άντρας που φοβάται η πολίτιδα εξακολουθεί να περιφέρεται μπρός από το μαγαζί... είπε ζωηρά η νέα γυναίκα. – Αυτό φοβάμαι κι εγώ, αποκρίθηκε με αφέλεια η γηραιά κυρία... – Κι αν είναι κάνας σπιούνος; Ή καμιά συνωμοσία; Μην πᾶς!... και πάρ' της το κουτί...

Αυτά τα λόγια, που ψιθύρισε στο αυτί του ζαχαροπλάστη η γυναίκα του, του πάγωσαν το αυθόρμητο θάρρος που τον είχε καταλάβει. – Μά πηγαίνω να του πῶ δυο κουβέντες!... και να σᾶς απαλλάξω άμέσως από δαύτον!... φώναξε ο ζαχαροπλάστης άνοιγοντας την πόρτα και βγαίνοντας έξω με βιάση. Σαν φρόνιμο παιδί, σχεδόν άποσβολωμένη, η γηραιά κυρία ξανακάθισε στην καρέκλα της. Ο τίμιος έμπορος δεν άργησε να ξαναφανεί. Το άρκετᾶ κόκκινο από φυσικού του πρόσωπό του, μολοντί το φώτιζε επιπλέον η φωτιά του φούρνου, είχε γίνει ξαφνικά ωχρό και πελιδνό και τον τάραζε ένας τόσο μεγάλος φόβος που τα μέλη του έτρεμαν και τα μάτια του έμοιαζαν με μάτια μεθυσμένου. – Θέλεις να μᾶς κόψουν το λαιμό... άριστοκρατίσσα;... αναφώνησε με όργη που του πάγωνε τη γλώσσα. Κοίταζε να του δίνεις, και μην ξαναφανείς ποτέ εδώ πέρα, ούτε και να υπολογίζεις σ' έμένανε για να σου δώσω στοιχειᾶ συνωμοσίας.

Άποσώνοντας την κουβέντα του, ο ζαχαροπλάστης έπιχείρησε να πάρει από τη γηραιά κυρία το κουτί που εκείνη το είχε βάλει σε μιᾶν από τις τσέπες της. Μόλις τα άπόκοτα χέρια του ζαχαροπλάστη άγγιξαν τα ρούχα της, προτιμώντας η άγνωστη να παραδοθεί στους κινδύνους του δρόμου, δίχως άλλον ύπερασπιστή από τον Θεό, παρά να χάσει εκείνο που είχε αγοράσει, ξαναβρήκε τη νεανική της ευκινησία. Τινάχτηκε ως την πόρτα, την άνοιξε άπότομα και χάθηκε από τα μάτια της γυναίκας και του άντρα της που έμειναν

άνανθοι και έντρομοι.

Μόλις ή άγνωστη βρέθηκε έξω, άρχισε να βαδίζει βιαστικά, όμως γρήγορα την πρόδωσαν οί δυνάμεις της. Πράγματι, άκουσε τὸ χιόνι να τρίζει κάτω από τὸ βαρὺ βήμα τοῦ σπιούνου πὸν τὴν ακολουθοῦσε άνελέητα. Άναγκάστηκε να σταθεί, κι εκείνος στάθηκε επίσης. Δέν τολμοῦσε οὔτε να τοῦ μιλήσει, οὔτε να τὸν κοιτάξει, είτε λόγω τοῦ φόβου πὸν τὴν εἶχε κυριεύσει είτε από ἔλλειψη ἔξυπνάδας. Συνέχισε λοιπὸν τὸ δρόμο της, περπατώντας πιδ ἄργά' κι εκείνος ἐπιβράδυνε τὸ βήμα του ἔτσι πὸν να μένει σὲ κάποια ἀπόσταση, ή ὁποία τοῦ ἐπέτρεπε να τὴν παρακολουθεί. Ἐμοιαζε να εἶναι ή σκιά τῆς γηραιᾶς ἐκείνης κυρίας. Ἐννιά ή ὠρα σήμανε, ὅταν τὰ δύο ἑτοῦτα σιωπηλά άτομα ξαναπέρασαν μπρὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου.

Εἶναι ὡστόσο ἴδιον ἀκόμα και τῆς πιδ ἀδύναμης ψυχῆς τῆ σφοδρῆ ἀναστάτωση να τῆ διαδέχεται συναίσθημα ἠρεμίας. Σὲ μιὰ τέτοιου εἴδους μεταβολῆ ἴσως να ὀφείλεται πὸν ή άγνωστη, καθὼς δὲν ἔνιωθε τίποτα τὸ κακὸ ἀπὸ τὸν ὑποτιθέμενο διώκτη της, φαντάστηκε πὼς ἦταν κάποιος κρυφὸς φίλος, πρόθυμος να τὴν προστατέψει. Ἐναθυμήθηκε ὅλες τὶς περιστάσεις πὸν εἶχαν συνοδέψει τὶς ἐμφανίσεις τοῦ ξένου σὰν γιὰ να βρεί τὶς παραδεκτὲς ἀφορμὲς γι' αὐτὴ τὴν παρηγορητικὴ ἄποψη και τότε προτίμησε ν' ἀναγνωρίσει σὲ ἐκείνον καλὲς μᾶλλον παρὰ κακὲς προθέσεις. Ξεχνώντας, λοιπὸν, τὸν τρόμο πὸν ἐκείνος εἶχε πρὶν ἀπὸ λίγο προξενήσει στὸν ζαχαροπλάστη, προχώρησε με σταθερότερο βήμα στὶς ψηλότερες περιοχὲς τῆς συνοικίας Σαίν-Μαρτέν.

Ἐστερα ἀπὸ μισὴ ὠρα περπάτημα, ἔφτασε σ' ἓνα σπίτι, στῆ διασταύρωση πὸν σχηματίζει ὁ κεντρικὸς δρόμος τῆς συνοικίας μ' ἐκείνον πὸν ὀδηγεί στὴν πύλη τοῦ Παντέν. Τὸ μέρος αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὰ πιδ ἔρημικὰ ὀλόκληρου τοῦ Παρισιοῦ. Ὁ βοριάς, πὸν φυσοῦσε ἀπὸ τοὺς λόφους Σαίν-Σωμὸν και τῆς Μπελβίλ, σφύριζε ἀνάμεσα στὰ σπίτια ή μᾶλλον τὶς καλύβες πὸν ὑπῆρχαν διάσπαρτες σ' αὐτὸ τὸ σχεδὸν ἀκατοίκητο λαγκάδι. Τίποτα δὲν ἀπέδιδε καλύτερα τὴν ἔρημιά, και τὸ μέρος αὐτὸ ἔμοιαζε να εἶναι τὸ φυσικὸ ἄσυλο τῆς ἀθλιότητας και τῆς ἀπελπισίας. Ὁ άγνωστος πὸν ἐπέμενε να καταδιώκει τὴν καημένη ἀλλ' ὡστόσο ἄρκετὰ θαρραλέα αὐτὴ ὑπαρξὴ ὡστε να διασχίζει νυχτιάτικα τοὺς σιωπηλοὺς ἐκείνους δρόμους, ἔμεινε κατάπληκτος ἀπὸ τὸ θέαμα πὸν ἀπλωνόταν μπρὸς στὰ μάτια του. Στάθηκε σκεπτικὸς και διστακτικὸς. Φωτιζόταν ἀμυδρὰ ἀπὸ ἓνα φανοστάτη πὸν τὸ ἀδύναμο φῶς του μετὰ βίας διαπερνοῦσε τὴν ὀμίγλη. Ὅμως ὁ φόβος ἔδωσε μάτια στῆ γηραιὰ κυρία ή ὁποία, θαρρώντας πὼς διέκρινε κάτι τὸ ἀπαίσιο στὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ άγνωστου, ἔνιωσε να ξυπνοῦν οί φόβοι της. Ἐπωφελομένη τότε ἀπὸ τὸ εἶδος ἀβεβαιότητας πὸν εἶχε καθηλώσει ἐκείνον τὸν άντρα, γλίστρησε μες στὸ σκοτάδι πρὸς τὴν πόρτα ἑνὸς ἀπομονωμένου σπιτιοῦ, πίσε τὸ πόμολό της κι ἔξαφανίστηκε μ' ἔντυπιακή ταχύτητα. Ὁ διαβάτης παρέμεινε ἀκίνητος, κοιτάζοντας τὸ σπίτι ἐκείνο πὸν ἔμοιαζε κατὰ κάποιον τρόπο με τὸ εἶδος κατοικιῶν πὸν κάνουν τὶς παρισινὲς συνοικίες να φαίνονται τόσο ἄθλιες.

Αὐτὸ τὸ ἑτοιμόρροπο παλιόσπιτο ἦταν κτισμένο με τσιμεντόλιθους ἐπικαλυμμένους με στρῶμα κιτρινωμένου σοβά, τόσο πολὺ ραγισμένου πὸν ἔτρεμε κανεὶς μήπως τὸ δεί να θρυμματίζεται με τὸ παραμικρὸ ἀεράκι. Ἡ στέγη με τὰ καφετιὰ κεραμίδια, πὸν εἶχε καλυφθεί με μούχλα, εἶχε βουλιάξει σὲ πολλὰ σημεῖα ἔτσι πὸν ἔδινε τὴν ἐντύπωση ὅτι θὰ κατέρρεε κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ χιονιοῦ. Σὲ κάθε ὄροφο ὑπῆρχαν τρία παράθυρα πὸν οί κάσες τους, καθὼς εἶχαν σαπίσει ἀπὸ τὴν ὑγρασία και εἶχαν σκάσει ἀπὸ τὴ δράση τοῦ ἡλιου, ἔδειχναν ὅτι τὸ κρῦο θὰ πρέπει να εἰσχωροῦσε στὰ δωμάτια. Τὸ ἀπομονωμένο αὐτὸ σπίτι ἔμοιαζε με γέρικο πύργο πὸν ὁ καιρὸς εἶχε ὀλοκληρώσει τὴν καταστροφή του. Ἄσθηνικὸ φῶς φώτιζε τὰ τρία παράθυρα, τὰ ὁποία σχημάτιζαν ἀνοίγματα σὲ ἀκανόνιστα διαστήματα στὴν πρόσοψη τῆς σοφίτας πὸν ἐπιστέγαζε τὸ κατὰ τ' ἄλλα βυθισμένο σὲ ἀπόλυτο σκοτάδι φτωχικὸ κτίριο. Ἡ γριὰ ἀνέβηκε με δυσκολία τὴν ἀπότομη και χοντρο-

φτιαγμένη σκάλα πού κατά μήκος της είχε προσδεθεί ένα σκοινι ώς είδος κουπαστής. Χτύπησε συνθηματικά την πόρτα τής κατοικίας πού βρισκόταν στη σοφίτα και πήγε με βιάση νά κάτσει σέ μιὰ καρέκλα πού τής πρόσφερε ένας γέρος. – Κρυφτείτε! κρυφτείτε!... τοῦ εἶπε· γιατί, παρόλο πού βγαίνουμε σπανιότατα ἔξω, οἱ κινήσεις μας εἶναι γνωστές καί παρακολουθοῦνται. – Τί τὸ καινούργιο ἔχουμε;... ρώτησε μιὰ ἄλλη γηραιὰ κυρία πού καθόταν πλάι στή φωτιά. – Ὁ ἄντρας πού γυροφέρνει τὸ σπίτι μας ἐδῶ καί μερικὲς μέρες μὲ πῆρε ἀπόψε στὸ κατόπι!

Στὸ ἄκουσμα αὐτῶν, οἱ τρεῖς ἔνοικοι τής τρώγλης ἀλληλοκοιτάχτηκαν, καί τὰ σημάδια βαθιοῦ τρόμου φάνηκαν στὸ πρόσωπό τους. Ὁ γέρος ἦταν ὁ λιγότερος ἀναστατωμένος, ἴσως ἐπειδὴ κινδύνευε περισσότερο. Ὅταν ένας θαρραλέος ἄνθρωπος βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸ βραχνὰ τοῦ κατατρεγμοῦ, ἀρχίζει νὰ θυσιάζει, σὰν νὰ λέμε, τὸν ἑαυτό του καί θεωρεῖ τίς μέρες του ἀπλῶς σὰν ἰσάριθμες νίκες πού ἔχει κερδίσει ἐναντίον τής μοίρας.

Τὸ βλέμμα τῶν δύο γυναικῶν, προσηλωμένο πάνω σὲ αὐτὸ τὸν γέρο, ἐπέτρεπε σὲ κάποιον νὰ μαντέψει εὐκόλα πὼς αὐτὸς ἀποτελοῦσε τὸ μοναδικὸ ἀντικείμενο τής ζωηρῆς ἔγνοιας τους. – Γιατί ν' ἀπελπίζεται κανεὶς μὲ τὸν Θεό, ἀδελφές μου; εἶπε μὲ πνιχτὴ μιὰ καταναυκτικὴ φωνή. Τὸν ὑμνούσαμε κι ἐν τῷ μέσῳ τῶν κραυγῶν πού ἔμπηγαν οἱ δολοφόνοι καί ἐκεῖνοι πού χαροπάλευαν στὸ μοναστήρι τῶν Καρμηλιτῶν⁴. Τὸ ἄν θέλησε νὰ διασωθῶ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μακελιὸ ὀφείλεται ἀναμφίβολα στὸ ὅτι μοῦ ἐπεφύλαξε ἕνα ριζικὸ πού ὀφείλω ν' ἀποδεκτῶ χωρὶς νὰ μεμφιμοιρῶ. Ὁ Θεὸς προστατεύει τοὺς λευίτες Του καί μπορεῖ νὰ τοὺς χρησιμοποιεῖ κατὰ τὸ δοκοῦν. Γιὰ σᾶς καί ὄχι γιὰ μένα πρέπει νὰ μερμνήσουμε. – Ὅχι, εἶπαν καί οἱ δύο γηραιὲς κυρίες. – Ὅταν μ' ἔδιωξαν ἀπὸ τὸ ἀββαεῖο τοῦ Σέλ⁵, θεώρησα τὸν ἑαυτό μου πεθαμένο... ἀναφώνησε ἐκεῖνη ἀπὸ τίς δύο μοναχές πού καθόταν στή γωνιὰ τοῦ τζακιοῦ. – Ὅριστε, εἶπε ἡ ἄλλη πού μόλις εἶχε φτάσει κι ἔτεινε στὸν ἱερέα τὸ μικρὸ κουτί, ὀρίστε οἱ ὄστιες... Ὅμως, φώναξε, ἀκούω κάποιον ν' ἀνεβαίνει τὴ σκάλα!...

Τότε ἔστησαν καί οἱ τρεῖς τους αὐτί. Ὁ θόρυβος σταμάτησε.

– Μὴν τρομάξετε ἂν κάποιος ἐπιχειρήσει νὰ φτάσει ὡς ἐδῶ, εἶπε ὁ ἱερέας. Ἐνα πρόσωπο, στοῦ ὁποίου τὴν ἀφοσίωση μποροῦμε νὰ ὑπολογίσουμε, πρέπει νὰ ἔλαβε ὅλα τὰ μέτρα γιὰ νὰ διαβεῖ τὰ σύνορα καί θὰ ἔρθει νὰ παραλάβει τίς ἐπιστολὲς πού ἔγραφα στὸν δούκα Ντὲ Λὸρζ καί στὸν μαρκήσιο Ντὲ Μπετύν, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ βροῦν τὰ μέσα γιὰ νὰ σᾶς βγάλουν ἀπὸ τὴν ἀπαίσια τούτη χώρα καί νὰ σᾶς ἀποσπάσουν ἀπὸ τὸ θάνατο ἢ τὴν ἀθλιότητα πού σᾶς ἀναμένουν ἐδῶ. – Ὡστε δὲν θὰ μᾶς ἀκολουθήσετε; ἀναφώνησαν σιγανὰ οἱ δύο μοναχές, ἐκδηλώνοντας κάποια ἀπελπισία τους. – Ἡ θέση μου εἶναι ὅπου ὑπάρχουν θύματα!... εἶπε ὁ ἱερέας μὲ ἀπλότητα. Οἱ μοναχές σώπασαν καί κοίταξαν τὸν οἰκοδεσπότη τους μὲ μακάριο θαυμασμό. – Ἀδελφὴ Μάρθα, εἶπε ἐκεῖνος ἀπευθυνόμενος στή μοναχὴ πού εἶχε φέρει τίς ὄστιες, ὁ ἀπεσταλμένος αὐτὸς πρέπει ν' ἀπαντήσει Γένοιτο τὸ θέλημα στή λέξη Ὁσαννά. – Κάποιος εἶναι στή σκάλα, φώναξε ἡ ἄλλη μοναχὴ, ἀνοίγοντας μιὰ κρυψώνα τὴν ὁποία εἶχαν ἐπιδέξια φτιάξει κάτω ἀπὸ τὴ στέγη.

Αὐτὴ τὴ φορὰ ἀκούστηκαν εὐδιάκριτα, μέσα στή βαθύτερη σιωπῇ, ἀνδρικὰ βήματα πού ἔκαναν ν' ἀντηχοῦν τὰ καλυμμένα ἀπὸ σβόλους ἀποξηραμένης λάσπης σκαλοπάτια. Ὁ ἱερέας γλίστρησε μὲ δυσκολία μέσα σ' ἕνα εἶδος ντουλάπας, ἐνῶ ἡ μιὰ μοναχὴ ἔριξε κάποια παλιόρουχα πάνω του. – Μπορεῖτε νὰ κλείσετε, ἀγαπητὴ Ἀγάθη! τής εἶπε ἐκεῖνος μὲ πνιχτὴ φωνή.

4. Ἡ σφαγὴ τῶν ἱερέων πού ἐναντιώθηκαν στή Γαλλικὴ ἐπανάσταση, στὸ παρισινὸ μοναστήρι τῶν Καρμηλιτῶν, στίς 2 Σεπτεμβρίου 1792, ὀρίζει τὴν ἑναρξὴ τῶν θλιβερὰ διάσημων σφαγῶν τοῦ Σεπτεμβρίου.

5. Σέλ (Chelles)· πολίχνη τής κοιλάδας τοῦ Μάρνη, σὲ ἀπόσταση 20 χλμ. ἀπὸ τὸ Παρίσι, στὸ δρόμο γιὰ τὸ Νανσύ, μὲ ἐνδιαφέρουσα ἐκκλησία τοῦ 13ου καί 15ου αἰώνα. (Σ.τ.Μ.)

Ὁ ἱερέας δὲν εἶχε καλὰ-καλὰ προλάβει νὰ κρυφτεῖ ὅταν τρία χτυπήματα στὴν πόρτα ἔκαναν τὶς δύο ἄγιες γυναῖκες ν' ἀνατριχιάσουν καὶ νὰ συμβουλευτοῦν μὲ τὸ βλέμμα ἢ μία τὴν ἄλλη χωρὶς νὰ τολμήσουν νὰ ξεστομίσουν λέξη. Καὶ οἱ δύο ἔδειχναν ἐξηγτάρεις. Ἀποτραβηγμένες ἐδῶ καὶ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια, ἦταν σὰν τὰ φυτὰ ἐκεῖνα ποῦ, ἔχοντας ἐγκλιματιστεῖ σ' ἓνα θερμοκήπιο, πεθαίνουν ὅταν τὰ βγάλουν ἀπὸ ἐκεῖ μέσα. Συνηθισμένες στὸν μοναστηριακὸ βίον, δὲν μπορούσαν νὰ διανοηθοῦν κανενὸς ἄλλου εἴδους ζωῆς. Ἐνα πρωὶ ποῦ ἔσπασε ἡ ἀπομόνωσή τους, εἶχαν ἀναρριγῆσει μὲ τὴ σκέψη τῆς ἐλευθερίας ποῦ τὶς ἀνέμενε. Εὐκόλα μπορούμε νὰ φανταστοῦμε τὸ εἶδος ἐπίπλαστης βλακειᾶς ποῦ τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα εἶχαν προκαλέσει στὶς ἀθῶες τοὺς ψυχές. Ἀδυνατώντας νὰ ἐναρμονίσουν τὶς μοναστικὲς ἰδέες τους μὲ τὶς βιωτικὲς δυσκολίες καὶ νὰ ἀντιληφθοῦν κὰν τὴν κατάστασή τους, ἔμοιαζαν μὲ παιδιὰ ποῦ κάποιον ἄλλοι εἶχαν μέχρι τότε τὴ φροντίδα τους καὶ ποῦ ἐγκαταλειμμένα πιά ἀπὸ τὴ μητρικὴ πρόνοια, προσεύχονταν ἀντὶ νὰ φωνάζουν. Ἔτσι, μπρὸς στὸν κίνδυνον ποῦ προέβλεπαν τὴ στιγμὴ ἐκείνη, παρέμειναν βουβές καὶ ἀδρανεῖς, καθὼς δὲν γνώριζαν ἄλλη ἄμυνα ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ καρτερία.

Ἐρμηνεύοντας τὴ σιωπὴ αὐτὴ μὲ τὸν τρόπο του, ὁ ἄντρας ποῦ ζητοῦσε νὰ μπεῖ μέσα ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ ἐμφανίστηκε ξαφνικά. Οἱ δύο μοναχὲς ἀνατρίχιασαν, ἀναγνωρίζοντας στὸ πρόσωπό του ἐκεῖνον ποῦ ἐδῶ καὶ πέντ' ἔξι μέρες τριγυροῦσε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τους καὶ ἔδειχνε νὰ συλλέγει πληροφορίες ποῦ τὶς ἀφοροῦσαν. Ἐκείνες παρέμειναν ἀκίνητες, ἐνῶ τὸν κοίταζαν μὲ ἀνήσυχη περιέργεια, ὅπως κάνουν τὰ μονόχροτα παιδιὰ ποῦ ἐξετάζουν σιωπηλὰ τοὺς ξένους. Ὁ ἄγνωστος ἦταν μετρίου ἀναστήματος καὶ κάπως παχύς· τίποτα ὡστόσο στὴ συμπεριφορὰ του, στὸ ὕφος του ἢ στὴ φυσιογνωμία του δὲν ἔδειχνε πὼς ἦταν κακός. Μιμήθηκε τὴν ἀκίνησιάν των καλογορραίων καὶ ἐξετάζε μὲ τὸ βλέμμα του τὸ δωμάτιον ὅπου βρέθηκε.

Δύο φάθες ἀπλωμένες πάνω σὲ κάτι σανίδες ἔδειχναν νὰ χρησιμεύουν γιὰ κρεβάτι στὶς δύο μοναχὲς. Ἐνα καὶ μοναδικὸ τραπέζι βρισκόταν στὸ κέντρο τοῦ δωματίου. Πάνω του ὑπῆρχαν ἓνα χάλκινο κηροπήγιο, μερικὰ πιάτα, τρία μαχαίρια καὶ ἓνα καρβέλι. Ἡ φωτιὰ στὸ τζάκι ἦταν πολὺ χαμηλὴ, καὶ μερικὰ κούτσουρα σωριασμένα σὲ μιὰ γωνιά, φανέρωναν τὴ φτώχεια τῶν δύο ἐγκλειστων γυναικῶν. Οἱ τοῖχοι, ποῦ ἦταν καλυμμένοι μ' ἓνα στρώμα πολυκαιρισμένης μπογιαῖας, μαρτυροῦσαν τὴν κακὴν κατάστασιν τῆς σκεπῆς, ἀφοῦ κηλίδες, ὅμοιες μὲ καφετὴ δίκτυο, ἔδειχναν τὰ σημεῖα διεΐσδυσης τῶν ὄμβριων ὑδάτων. Ἐνα ἱερὸ λείψανον, ποῦ ἀναμφίβολα θὰ εἶχε διασωθεῖ ἀπὸ τὴ λεηλάτησιν τοῦ ἀββαείου τοῦ Σέλ, ἦταν τοποθετημένο στὸ περβάζι τοῦ τζακιοῦ. Τρεῖς καρέκλες, δύο μπαούλα καὶ ἓνα ἄσχημον κομὸ ὀλοκλήρωναν τὴν ἐπίπλωσιν τοῦ δωματίου. Μία πόρτα δίπλα στὸ τζάκι σ' ἔκανε νὰ εἰκάσεις τὴν ὑπαρξιν καὶ μιᾶς δευτέρας κάμαρας.

Ἡ ἀπογραφὴ αὐτὴ τοῦ κελιοῦ ἔγινε σὲ δυὸ δευτερόλεπτα ἀπὸ τὸ ἄτομον ποῦ εἶχε μπεῖ, κάτω ἀπὸ ἀπαίσιους οἰωνούς, σὲ τοῦτο τὸ σπιτικό. Αἴσθημα συμπόνιας ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπό του, καὶ ἔριξε ἓνα καλοσυνάτον βλέμμα στὶς δύο μοναχὲς. Ἐδειχνε νὰ εἶναι τουλάχιστον ἐξίσου ἀμήχανος μὲ ἐκείνες· καὶ ἡ παράξενη σιωπὴ στὴν ὁποία παρέμειναν καὶ οἱ τρεῖς τοὺς κράτησε γιὰ λίγο. Ὡστόσο ὁ ἄγνωστος κατέληξε νὰ μαντέψει τὴν ἔλλειψιν σθένους καὶ τὴν ἀπειρίαν τῶν δύο κακόμοιρων ὑπάρεξων, καὶ τότε τοὺς εἶπε μὲ φωνὴν ποῦ προσπάθησε νὰ τὴν ἀπαλύνει: – Δὲν ἔρχομαι ἐδῶ ὡς ἐχθρός, πολίτιδες... Σταμάτησε καὶ ἔπειτα συνέχισε γιὰ νὰ πεῖ: Ἀδελφές μου. Ἄν σᾶς συμβεῖ κάποια συμφορὰ, πιστέψτε με ὅτι δὲν θὰ ἔχω συντελέσει ἐγὼ σ' αὐτὴ. Ἐχω μιὰ χάριν νὰ σᾶς ζητήσω...

Οἱ δύο γυναῖκες ἐξακολουθοῦσαν νὰ σωπαίνουν. – Ἄν σᾶς ἐνοχλῶ, ἄν... σᾶς στενοχωρῶ, πεῖτε το ἐλεύθερα... Θ' ἀποσυρθῶ ἄλλὰ νὰ ξέρετε πὼς σᾶς εἶμαι τελείως ἀφοσιωμένος... πὼς ἄν ὑπάρχει κάποια καλὴ ὑπηρεσία ποῦ νὰ μπορῶ νὰ σᾶς τὴν προσφέρω, μπορεῖτε ἄφοβα νὰ μὲ χρησιμοποιεῖτε.

Στὰ λόγια του ὑπῆρχε τέτοιος τόνος ἀλήθειας ποῦ ἡ ἀδελφὴ Ἀγάθη, ἐκείνη ἀπὸ τὶς

δύο μοναχές ή όποία άνηκε στον οίκο του Μπετών και τής όποίας οί τρόποι έμοιαζαν να μαρτυροϋν πώς είχε άλλοτε γνωρίσει τή λάμψη των δεξιώσεων και είχε άναπνεύσει τον άέρα τής βασιλικής αϋλής, έσπευσε να του δείξει μιá από τις καρέκλες σαν για να τον παρακαλέσει να καθίσει. 'Ο άγνωστος έκδήλωσε κάτι σαν χαρά άνάμικτη με θλίψη καταλαβαίνοντας τó νόημα αϋτής τής χειρονομίας και περίμενε, για να καθίσει, να καθίσουν πρώτα οί δύο σεβάσμιες μοναχές. – Δώσατε άσυλο, συνέχισε, σ' έναν άξιόσεβάστο, μη έπίορκο ιερέα, πού ξεφυγε ως έκ θαύματος από τις σφαγές των Καρμηλιτών... – 'Ωσαννά!... είπε ή άδελφή Άγάθη, διακόπτοντας τον ξένο και κοιτάζοντάς τον γεμάτη άνησυχία και περιέργεια. – Δέν όνομάζεται έτσι, νομίζω... άπάντησε εκείνος. – Μά, κύριε, είπε ζωηρά ή άδελφή Μάρθα, δέν έχουμε κανέναν ιερέα έδω, και... – Τότε θά 'πρεπε να είστε πιό προσεχτικές και προνοητικές... άποκρίθηκε άπαλλά ό ξένος, άπλώνοντας τó χέρι του προς τó τραπέζι και παίρνοντας μιá Ίερά Σύνοψη από κεί. Δέ νομίζω ότι γνωρίζετε λατινικά, και... Δέν συνέχισε, γιατί ή φοβερή συγκίνηση πού ζωγραφίστηκε στο πρόσωπο των δύο κακόμοιρων μοναχών τον έκανε να φοβηθεί πώς είχε ύπερβεί κατά πολú τá όρια. 'Εκείνες έτρεμαν, και τά μάτια τους πλημμύρισαν δάκρυα. – 'Ησυχάστε, τούς είπε ό άγνωστος με άδολη φωνή' γνωρίζω τó όνομα του οίκοδεσπότη σας και τά δικά σας όνόματα. 'Εδώ και πέντε μέρες έχω πληροφορηθεί τήν άπόγνωσή σας καθώς και τήν άφοσίωσή σας στον άξιόσεβάστο άββά του... – Σούτ!... είπε με άφέλεια ή άδελφή Άγάθη, βάζοντας τó δάχτυλό της στα χείλη της. – Βλέπετε, άδελφές μου, πώς, αν είχα τήν τρομερή πρόθεση να σάς προδώσω, θά μπορούσα να τó είχα ήδη κάνει πάνω από μία φορά... Άκούγοντας τά λόγια αϋτά ό ιερέας, βγήκε από τήν κρυψώνα του κι έμφανίστηκε ξανά στη μέση του δωματίου. – Δέ θά μπορούσα να πιστέψω, κύριε, είπε στον άγνωστο, ότι είστε κάποιος από τούς διώκτες μου, και σάς παραδίδομαι... Τί θέλετε από μένα;...

'Η άγία έμπιστοσύνη του ιερέα και ή ευγένεια πού είχε άπλωθεί σε όλα του τά χαρακτηριστικά θά είχαν άφοπλίσει άκόμα και δολοφόνους. Τó μυστηριώδες πρόσωπο, πού είχε έρθει για να ζωντανέψει αϋτή τή σκηνή άθλιότητας και καρτερίας, κοίταξε για λίγο τήν όμάδα πού σχημάτιζαν οί τρεις αϋτές ύπάρξεις και, παίρνοντας ύφος έμπιστευτικό, άπευθύνθηκε στον ιερέα με τά έξής λόγια. – Πάτερ, ήρθα να σάς ικετέψω να τελέσετε μιá νεκρώσιμη άκολουθία για τήν άνάπαυση τής ψυχής... ενός... ενός προσώπου πού τó σώμα του δέ θά άναπαυτεί ποτέ στην άγία γη. 'Ο ιερέας άνατρίχασε άθελά του. Οί δύο μοναχές, μήν καταλαβαίνοντας άκόμη ποιόν έννοούσε ό άγνωστος, έμειναν με τεντωμένο λαιμό, τó πρόσωπο στραμμένο προς τούς δύο συνομιλητές, γεμάτες περιέργεια. 'Ο ιερωμένος κοίταξε τον άγνωστο διερευνητικά. 'Ολοφάνερη άγωνία είχε ζωγραφιστεί στο πρόσωπό του, και τά μάτια του έκφράζανε θερμές ικεσίες. – Τότε, είπε ό ιερέας, έλατε páλι άπόψε, τά μεσάνυχτα, και θά έχω έτοιμαστει για τή μόνη έπικήδειο άκολουθία πού μπορούμε να τελέσουμε για τήν έξιλέωση του έγκλήματος...

'Ο άγνωστος άναρρίγησε, όμως μιá άπαλή και συνάμα σοβαρή ίκανοποίηση φάνηκε να υπερνικάει έναν μυστικό πόνο' και άφοϋ χαιρέτησε με σεβασμό τον ιερέα και τις δύο μοναχές, άποσύρθηκε έκφράζοντας ένα είδος σιωπηλής ευγνωμοσύνης πού έγινε άντιληπτή από τις τρεις εκείνες γενναίες ψυχές.

'Ανάμεσα σε δύο τζάκια, οί δύο μοναχές είχαν μεταφέρει τó παλαιό και σαρακοφαγωμένο κομό πού τó είχαν σκεπάσει μ' ένα άντιμήνσιο από μαϋρο μουaré. 'Ενας μεγάλος έσταυρωμένος από έβено κι έλεφαντόδοντο θαρρείς και τόνιζε τή γυμνότητα του κίτρινου τοίχου όπου ήταν άναρτημένος και τραβούσε άναγκαστικά τó βλέμμα. Τέσσερα ισχνά κεράκια πού οί άδελφές είχαν καταφέρει να τά στερεώσουν με λιωμένο κερí πού είχε παγώσει, πάνω σ' αϋτή τήν αϋτοσχέδια άγία τράπεζα, έριχναν ένα χλωμό φώς πού άντανακλούσε άμυδρά στον τοίχο. Τó άδύναμο τούτο φώς μόλις και μετά βίας φώτιζε τó ύπόλοιπο δωμάτιο' δίνοντας όμως τή λάμψη του μόνο στα ίερά άντικείμενα, έμοιαζε με άκτίνα πού έπεφτε από τον οϋρανó πάνω σε τούτη τή χωρίς στολίδια τράπεζα. Τó τζάκι

ἦταν ὑγρό. Ἡ στέγη πού χαμήλωνε ἀπότομα κι ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς, ὅπως συμβαίνει στὶς σοφίτες, εἶχε μερικὲς ρωγμές, μέσ' ἀπὸ τὶς ὁποῖες περνοῦσε παγωμένος ἀέρας. Τίποτα δὲν ἦταν λιγότερο πομπῶδες, κι ὡστόσο τίποτα δὲν ὑπῆρξε ἴσως πιὸ ἐπίσημο ἀπ' αὐτὴ τὴν πένθιμη τελετὴ. Βαθιὰ σιωπὴ, πού θὰ εἶχε ἐπιτρέψει ν' ἀκουστεῖ καὶ ἡ πιὸ ἐλαφριά κραυγὴ σ' ἓναν γερμανικὸ δρόμο, ἄπλωνε κάτι σὰν σκοτεινὴ μεγαλοπρέπεια σὲ τούτη τὴ νυχτερινὴ σκηνή, καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἱεροπραξίας ἐρχόταν σὲ τόσο ἔντονη ἀντίθεση μὲ τὴν πενία τῶν πραγμάτων, ὥστε πῆγαζε ἀπ' αὐτὸ ἓνα αἶσθημα θρησκευτικοῦ δέους. Στὶς δύο πλευρὲς τῆς ἀγίας τράπεζας, οἱ δύο γηραιὲς ἔγκλειστες εἶχαν γονατίσει πάνω στὰ ὀκτάγωνα πλακάκια τοῦ πατώματος· καὶ χωρὶς νὰ ἀνησυχοῦν γιὰ τὴ θανατερὴ ὑγρασία του, προσεύχονταν μαζί μὲ τὸν ἱερέα πού, ντυμένος μὲ τὰ ἀρχιερατικὰ του ἄμφια, κρατοῦσε ἓνα διακοσμημένο μὲ πολυτίμους λίθους, χρυσοῦ δισκοπότηρο, τὸ ἱερὸ σκεῦος πού τὸ εἶχε ἀναμφίβολα διασώσει ἀπὸ τὴ λεηλασία τοῦ ἀββαείου τοῦ Σέλ. Πλάι σ' ἓνα ἄρτοφόριο, μνημεῖο βασιλικῆς αἰγλης, τὸ ὕδωρ καὶ ὁ οἶνος, πού προορίζονταν γιὰ τὴν ἀναίμακτη θυσία, βρισκόνταν σὲ δύο ποτήρια πού δὲν ἦταν κὰν ἀντάξια τοῦ ἔσχατου τῶν καπηλειῶν. Ἐλλεῖπει λειτουργικοῦ, ὁ ἱερέας εἶχε ἀκουμπήσει τὴν Ἱερά Σύνοψή του σὲ μιὰ ἄκρη τῆς ἀγίας τράπεζας. Ἐνα κοινὸ πιάτο εἶχε ἐτοιμαστεῖ γιὰ τὸ πλύσιμο τῶν ἁθῶν καὶ καθαρῶν ἀπὸ αἶμα χεριῶν. Ὅλα ἦταν τεράστια ἀλλὰ καὶ μικρά· φτωχικὰ ἀλλὰ καὶ ἀριστοκρατικὰ· βέβηλα ἀλλὰ καὶ ἅγια ταυτόχρονα. Ὁ ἄγνωστος πῆγε καὶ γονάτισε ἀνάμεσα στὶς δύο μοναχὲς. Ξαφνικὰ ὅμως, καθὼς ἀντιλήφθηκε ἓνα κρέπι στὸ δισκοπότηρο καὶ στὸν ἐσταυρωμένο, ἐπειδὴ, καθὼς δὲν εἶχαν τίποτα πού νὰ ἀναγγέλλει τὸ λόγο τῆς ἐπικήδειας αὐτῆς τελετῆς, εἶχαν βάλει τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ νὰ πενθεῖ, κατακλύστηκε ἀπὸ τέτοια ἰσχυρὴ ἐνθύμηση πού σταγόνες ἰδρώτα σχηματίστηκαν στὸ εὐρὸ μέτωπό του. Οἱ τέσσερις σιωπηλοὶ πρωταγωνιστὲς αὐτῆς τῆς σκηνῆς κοιτάχτηκαν τότε μεταξύ τους· ἔπειτα οἱ ψυχὲς τους, ἀμιλλώμενες μεταξύ τους, ἀντάλλαξαν τὰ συναισθήματά τους κι ἔσμιξαν μέσα σὲ θρησκευτικὴ εὐσπλαχνία.

Ἐμοιαζε σὰν ἡ σκέψη τους νὰ ἀνακαλοῦσε τὸν μάρτυρα πού τὸ λείψανό του εἶχε χωνευτεῖ ἀπὸ τὸν ἀσβέστη καὶ πού ὁ ἴσκιος του βρισκόταν ἐνώπιόν τους μέσα σὲ ὅλη του τὴ μεγαλοπρέπεια. Τελοῦσαν μιὰ ἐπιμνημόσυνη δέηση χωρὶς τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ. Κάτω ἀπὸ τὶς λαμαρίνες καὶ τὶς ξεκάρφωτες ἐκεῖνες σανίδες, τέσσερις χριστιανοὶ θὰ συνηγοροῦσαν στὸν Θεὸ γιὰ ἓναν γάλλο βασιλιὰ καὶ θὰ ἔκαναν τὸ ξόδι του χωρὶς φέρετρο. Ἦταν ἡ ἀγνότερη κάθε ἄλλου εἶδους ἀφοσίωση, μιὰ ἐκπληκτικὴ πράξη πίστεως πού γινόταν ἀνυστερόβουλα· ἦταν γιὰ τὰ μάτια τοῦ Θεοῦ σὰν τὸ ποτήρι νερὸ πού ἀντισταθμίζει τὶς μεγαλύτερες ἀρετές⁶. Ὅλη ἡ μοναρχία βρισκόταν ἐκεῖ, στὶς προσευχὲς ἑνὸς ἱερέα καὶ δύο ταλαίπωρων καλογραιῶν· καὶ ἴσως καὶ ἡ Ἐπανάσταση νὰ ἀντιπροσωπευόταν ἀπὸ τὸν ἄντρα ἐκεῖνον πού τὸ πρόσωπό του πρόδιδε πάρα πολλὲς τύψεις γιὰ νὰ μὴν πιστέψει κανεὶς πὼς ἐκπλήρωνε τὸ τάμα μιᾶς ἀπέραντης μετάνοιας.

Ἀντὶ νὰ προσφέρει τὰ λατινικὰ λόγια: *Introibo ad altare Dei* κ.λπ., ὁ ἱερέας, παρακινούμενος ἀπὸ θεία ἔμπνευση, κοίταξε τοὺς τρεῖς παρισταμένους πού ἐκπροσωποῦσαν τὴ χριστιανικὴ Γαλλία καὶ τοὺς εἶπε: «Θὰ εἰσέλθουμε στὸ ἱερὸ τοῦ Θεοῦ!...» Ὑστερα ἀπὸ τοῦτα τὰ λόγια πού εἰπώθηκαν μὲ βαθιὰ κατάνυξη, δέος κατέλαβε τὸν ἄγνωστο καὶ τὶς δύο μοναχὲς. Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης ὁ Θεὸς δὲν θὰ εἶχε ἐμφανιστεῖ μεγαλοπρεπέστερος στὰ μάτια ἐκεῖνων τῶν χριστιανῶν ἀπὸ ὅσο σ' ἐτοῦτο τὸ ἄθλιο ἄσυλο· γιὰ εἶναι ἀλήθεια πὼς ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ σὲ Ἐκεῖνον κάθε μεσολάβηση μοιάζει ἄχρηστη, καὶ πὼς Ἐκεῖνος δὲν ἀντλεῖ τὸ μεγαλεῖο Του παρὰ ἀπ' Αὐτὸν τὸν ἴδιο.

6. «Καὶ ὅς ἐὰν ποτίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέση τὸν μισθὸν αὐτοῦ». (Ματθ. 10. 42).

Ἡ ζέση τοῦ ἀγνώστου ἦταν ἀληθινή. Ἔτσι, τὸ συναίσθημα ποὺ ἔνωσε τὶς προσευχὲς τῶν τεσσάρων ἐκείνων ὑπηρετῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλιᾶ ὑπῆρξε ὁμόφωνο. Τὰ ἅγια λόγια ἀντηχοῦσαν σὰν οὐράνια μουσικὴ μὲς στὴ σιωπὴ. Κάποια στιγμή, καὶ συγκεκριμένα στὸ Πάτερ Ἡμῶν, τὸν ἄγνωστο τὸν ἔπιασαν τὰ κλάματα. Ὁ ἱερέας πρόσθεσε στὰ λατινικὰ κι αὐτὴ τὴν προσευχὴ ποὺ ὁ ἄγνωστος ἀναμφίβολα τὴν κατάλαβε: *Et remitte scelus regicidis sicut Ludovicus eis remisit semetipse*. Καὶ ἄφες τοῖς βασιλοκτόνοις ὡς καὶ ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ' ἀφήσιν αὐτοῖς. Οἱ δύο μοναχὲς εἶδαν δύο χοντρά δάκρυα νὰ χαράζουν τὸν ὑγρὸ δρόμο τους στὰ ἀρρενωπὰ μάγουλα τοῦ ἀγνώστου καὶ νὰ πέφτουν στὸ πάτωμα. Ἡ νεκρῶσιμη ἀκολουθία τελέστηκε. Τὸ *Domine salvum fac regem*, ποὺ φάληθηκε χαμηλόφωνα, συγκίνησε τοὺς πιστοὺς αὐτοὺς βασιλόφρονες. Σκέφτηκαν πὼς τὸ παιδι-βασιλιάς, γιὰ τὸ ὁποῖο ἰκέτευαν τὴ στιγμή ἐκείνη τὸν Παντοδύναμο, βρισκόταν αἰχμάλωτο στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν του.

Ἄμα τέλειωσε ἡ ἔξοδος ἀκολουθία, ὁ ἱερέας ἔνευσε πρὸς τὶς δύο μοναχὲς ν' ἀποσυρθοῦν. Ἀμέσως μόλις βρέθηκε μόνος του μὲ τὸν ἄγνωστο, πῆγε πρὸς τὸ μέρος του μὲ πρᾶο καὶ θλιμμένο ὕφος καὶ τοῦ εἶπε μὲ πατρικὴ φωνή: «Τέκνον μου, ἂν βάψατε τὰ χέρια σας μὲ τὸ αἷμα τοῦ μαρτυρικοῦ βασιλιᾶ, ἐξομολογηθεῖτε σ' ἐμένα... Στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ δὲν ὑπάρχει σφάλμα ποὺ νὰ μὴν ἐξαλείφεται ἀπὸ μιὰ μετάνοια τόσο συγκινητικὴ καὶ τόσο εἰλικρινὴ ὅσο δείχνει νὰ εἶναι ἡ δική σας». Μὲ τὰ πρῶτα λόγια ποὺ πρόφερε ὁ ἱερωμένος, ὁ ἄγνωστος ἄφησε, ἄθελά του, νὰ τοῦ ξεφύγει μιὰ κίνηση τρόμου· ξαναβρίσκοντας ὡστόσο τὴν ψυχραιμία του καὶ κοιτάζοντας μὲ σιγουριά τὸν ἔκπληκτο ἱερέα, τοῦ εἶπε μὲ φωνὴ ἐμφανῶς ἀλλοιωμένη: «Πάτερ μου, κανεὶς δὲν εἶναι ἀθώωτερος ἀπὸ μένα γιὰ τὸ αἷμα ποὺ χύθηκε... – Ὁφείλω νὰ σᾶς πιστέψω...», εἶπε ὁ ἱερέας. Ἐκανε παύση, στὴ διάρκειά της ὁποίας ξανακοίταξε τὸν μετανοοῦντα ἐξεταστικά. Κατόπιν, ἐπιμένοντας νὰ τὸν θεωρεῖ ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ φοβισμένα μέλη τῆς Συμβατικῆς Συνέλευσης ποὺ κατέδωσαν ἓνα ἀπαρβίαστο καὶ ἱερὸ κεφάλι προκειμένου νὰ σώσουν τὸ δικό τους, συνέχισε μὲ βαθιὰ φωνή: «Σκεφθεῖτε, τέκνον μου, πὼς, γιὰ νὰ λάβετε ἄφεση ἁμαρτιῶν γιὰ ἐκεῖνο τὸ μεγάλο ἔγκλημα, δὲν ἀρκεῖ νὰ μὴν ἔχετε συμπράξει σ' αὐτό. Ἐκεῖνοι ποῦ, ἐνῶ μποροῦσαν νὰ ὑπερασπιστοῦν τὸν βασιλιά, δὲν τράβηξαν τὸ ξίφος τους ἀπὸ τὸ θηκᾶρι του, θὰ ἔχουν νὰ λογοδοτήσουν αὐστηρὰ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν... Ἄχ ναί! συμπλήρωσε ὁ γέρος ἱερέας, κουνώντας τὸ κεφάλι του ἀπὸ δεξιὰ πρὸς τ' ἀριστερὰ μὲ μιὰ ὑπερβολικὴ, ὦ ναί, πολὺ αὐστηρὴ κίνηση!... γιατί, παραμένοντας ἀδρανεῖς, ἔγιναν ἀκούσιοι συνένοχοι σὲ αὐτὸ τὸ φρικιαστικὸ κακούργημα... – Πιστεύετε, ρώτησε ὁ ἄγνωστος κατάπληκτος, πὼς μιὰ μὴ ἄμεση συμμετοχὴ θὰ τιμωρηθεῖ;... Ὡστε κι ὁ στρατιώτης ποὺ διατάχτηκε νὰ περιφρουρήσει τὸ γεγονός, εἶναι κι αὐτὸς συνένοχος;...

Ὁ ἱερέας παρέμεινε ἀναποφάσιτος. Κι ὁ ἄγνωστος, εὐτυχῆς γιὰ τὴν ἀμνηχανία, στὴν ὁποία ἔβαζε αὐτὸ τὸν ἄκαμπτο βασιλόφρονα, τοποθετώντας τὸν ἀνάμεσα ἀφενὸς στὸ δόγμα τῆς παθητικῆς ὑπακοῆς ποῦ, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς μοναρχίας, ὀφείλει νὰ κυριαρχεῖ στοὺς στρατιωτικὸς κώδικες, καὶ ἀφετέρου τὸ ἐξίσου σημαντικὸ δόγμα ποὺ καθιερώνει τὸν ὀφειλόμενο πρὸς τοὺς βασιλεῖς σεβασμὸ, ἔσπευσε νὰ δεῖ στὸ δισταγμὸ τοῦ γέρου ἱερέα μιὰ εὐνοϊκὴ λύση σὲ ἀμφιβολίες ποῦ φαινόταν νὰ τὸν τυραννοῦν. Ἔστερα, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσει τὸν σεβάσμιο ἱανσενιστῆ⁷ νὰ στοχαστεῖ περισσότερο, τοῦ εἶπε: «Θὰ κοκκίνιζα ἂν σᾶς πρόσφερα ὁποιαδήποτε ἀμοιβὴ γιὰ τὴ νεκρῶσιμη ἀκολουθία ποὺ τελέσατε ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ βασιλιᾶ καθὼς καὶ πρὸς ὄφελος τῆς συνείδησής μου. Ἐνα ἀνεκτίμητο πράγμα μόνον μὲ μιὰν ἐπίσης ἀνεκτίμητη προσφορὰ μπορεῖς νὰ τὸ

7. Ὁπαδὸς τοῦ θρησκευτικοῦ κινήματος τοῦ Ἰανσενισμού, ποὺ ὀφείλεται στὸν ὀλλανδὸ θεολόγο Κορνέλιους Γιάνσεν (Jansen, 1585-1638). Τὸ ἐν λόγω κίνημα ἀναπτύχθηκε τὸν 17ο καὶ τὸν 18ο αἰῶνα κυρίως στὴ Γαλλία, ὅπου κύρια ἐστία του ἀναδείχθηκε τὸ Πὸρ-Ρουαγιαλ (Port-Royal), στὴν Ἰταλία καὶ στὶς Ἡνωμένες Ἐπαρχίες. (Σ.τ.Μ.)

πληρώσεις. Σᾶς παρακαλῶ, λοιπόν, νὰ ἀποδεχθεῖτε, κύριε, τὴν ἐκ μέρους μου προσφορὰ ἐνὸς ἱεροῦ λειψάνου... Θὰ ἔρθει ἴσως μιὰ μέρα ποὺ θὰ καταλάβετε τὴν ἀξία του... Λέγοντας ὁ ἄγνωστος αὐτά, παρουσίασε στὸν ἱερωμένο ἓνα μικρὸ κι ἐξαιρετικὰ ἐλαφρὸ κουτί. Ὁ ἱερέας τὸ πῆρε ἀκούσια κατὰ κάποιον τρόπο· γιατί ἡ ἐπισημότητα τῶν λόγων τοῦ ἀγνώστου, ὁ τόνος τῆς φωνῆς του, ὁ σεβασμὸς μὲ τὸν ὁποῖο κρατοῦσε τὸ κουτί ἐκείνο, τοῦ εἶχαν προξενήσει βαθιὰ κατάπληξη. Τότε πέρασαν στὸ δωμάτιο ὅπου τοὺς ἀνέμεναν οἱ δύο μοναχές. «Βρίσκεστε, τοὺς εἶπε ὁ ἄγνωστος, σ' ἓνα σπίτι ποὺ ὁ ἰδιοκτήτης του, ὁ Μούκιος Σκαιβόλας⁸, ὁ γυψοποιὸς ποὺ μένει στὸν πρῶτο ὄροφο, εἶναι διάσημος στὸ περιβάλλον του γιὰ τὸν πατριωτισμὸ του· εἶναι ὅμως κρυφὰ προσκολλημένος στοὺς Βουρβόνους⁹. Παλαιότερα ἦταν κυναγωγὸς τοῦ πρίγκιπα Ντὲ Κοντί, στὸν ὁποῖο ὀφείλει τὴν περιουσία του. Μένοντας σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ σπίτι του, εἶστε περισσότερο προφυλαγμένοι παρὰ σὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο μέρος τῆς Γαλλίας. Μείνετε ἐδῶ, καὶ κάποιες εὐλαβικὲς ψυχές θὰ μεριμνήσουν γιὰ τὶς ἀνάγκες σας καὶ θὰ μπορεῖτε νὰ περιμένετε ἀκίνδυνα λιγότερο κακὲς μέρες. Ἄν ἐπιλέξετε τὸ θλιβερὸ τοῦτο μέρος, σ' ἓνα χρόνον, στὶς 21 Ἰανουαρίου (λέγοντας τοῦτο δὲν μπόρεσε νὰ κρύψει μιὰν ἀκούσια κίνηση), θὰ ξανάρθω νὰ τελέσουμε μαζί τὴ λειτουργία τῆς ἄφεσης...» Ὅμως δὲν ὀλοκλήρωσε τὴν πρότασή του. Χαιρέτησε τοὺς σιωπηλοὺς κατοίκους τῆς σοφίτας, ἔριξε μιὰ τελευταία ματιὰ στὶς ἐνδείξεις τῆς ἀνέχειάς τους κι ἐξαφανίστηκε.

Γιὰ τὶς δύο ἄθῳες μοναχές, μιὰ τέτοια περιπέτεια εἶχε μυθιστορηματικὸ ἐνδιαφέρον. Ἔτσι, μόλις πληροφορηθῆκαν ἀπὸ τὸν σεβάσμιο ἱερέα γιὰ τὸ μυστηριῶδες δῶρο ποὺ τοὺς ἔκανε μὲ τέτοια ἐπισημότητα ἐκείνος ὁ ἄγνωστος, τὸ τοποθέτησαν στὸ κέντρο τοῦ τραπεζιοῦ· καὶ οἱ τρεῖς τους ἀνήσυχτοι, κάτω ἀπὸ τὸ ἀμυδρὸ φῶς τῆς λαμπάδας, ἔδειξαν ἀπερίγραπτη περιέργεια. Ἡ δεσποινὶς Ντὲ Σαρδὸστ βροῦσε μέσα στὸ κουτί ἓνα μεγάλο μαντίλι ἀπὸ πολὺ λεπτὴ βατίστα. Ἦταν λερωμένο ἀπὸ μερικὲς σταγόνες ἰδρώτα. Ἀφοῦ τὸ περιεργάστηκαν καὶ οἱ τρεῖς στὸ φῶς μὲ σχολαστικὴ προσοχή, διέκριναν σ' αὐτὸ διάσπαρτα μικρά, σχεδὸν μαῦρα, σημάδια, λὲς καὶ τὸ ὕφασμα εἶχε δεχτεῖ λάσπες. – Εἶναι αἷμα!... εἶπε ὁ ἱερέας μὲ βαθιὰ φωνή. Οἱ δύο μοναχές ἄφησαν νὰ τοὺς πέσει ἀπὸ τὸ φόβο τους τὸ πολύτιμο κειμήλιο. Γι' αὐτὲς τὶς δύο ἀφελεῖς ψυχές, τὸ μυστήριον ποὺ περιέβαλλε τὸν ἄγνωστο ἔγινε ἀνεξήγητο. Ὅσο γιὰ τὸν ἱερέα, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη οὔτε ποὺ ἐπιχείρησε κὰν νὰ τὸ ἐξηγήσει.

Οἱ τρεῖς ἔγκλειστοι δὲν ἄργησαν ν' ἀντιληφθοῦν ὅτι, ἀκόμα καὶ στὸ ἀποκορύφωμα τῆς Τρομοκρατίας, ἓνα ἰσχυρὸ προστατευτικὸ χέρι εἶχε ἀπλωθεῖ ἀπὸ πάνω τους. Καταρχὰς δέχτηκαν ξύλα καὶ προμήθειες· ὕστερα οἱ δύο μοναχές μάντεψαν πῶς μιὰ γυναίκα εἶχε συνεταιριστεῖ μὲ τὸν προστάτη τους, ὅταν τοὺς στάλθηκαν ἀσπρόρουχα καὶ ἄλλα ροῦχα ποὺ θὰ τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ βγαίνουν ἔξω χωρὶς νὰ τραβοῦν τὴν προσοχή μὲ τὰ ἀριστοκρατικὴς ἐμφάνισης ἐνδύματά τους, ποὺ εἶχαν ἀναγκαστικὰ κρατήσει. Τέλος ὁ Μούκιος

8. Τὸ ὄνομα τοῦ παλαιοῦ τούτου κυναγωγοῦ τοῦ πρίγκιπα Ντὲ Κοντί (De Conti) μαρτυρεῖ τὴν κλίση τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης πρὸς τὰ ἀρχαῖα πρότυπα καὶ τὴ ρωμαϊκὴ δημοκρατία. Ὁ Ζὰν-Ζὰκ Ρουσώ εἶχε ὀνειρευτεῖ ὡς παιδὶ νὰ μιμηθεῖ τὸν Μούκιο Σκαιβόλα (ἀριστερόχειρα), αὐτὸ τὸν ἦρωα, τὸν ὁποῖο ἀπαθανάτισε ὁ Πλούταρχος (*Βίοι παράλληλοι, Σόλων-Ποπλικόλας, ΚΒ*) καὶ ὁ ὁποῖος ἔκαψε ὁ ἴδιος τὸ δεξιὸ του χέρι. ἐπειδὴ δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ δολοφονήσει τὸν βασιλιὰ τῶν Ἐτρούσκων Πορσήνα (Porsenna). Ἀπὸ τὸν Νοέμβριον 1793, ὁ Μούκιος ἀπεικονίζεται ὡς βαλὲς στὴν τράπουλα ὅπου οἱ ρηγάδες τῶν παιγνιόχαρτων εἶχαν ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ σοφοῦς.

9. Οἶκος εὐγενῶν ποὺ προῆλθε ἀπὸ τοὺς Καπετίδες (Capétiens). Μέλη του βασιλεύσαν στὴ Γαλλία (1605-1905 αἰ.), στὴ Νεάπολη, στὴ Σικελία, στὴν Πάρμα (1805-1905 αἰ.) καὶ (ἀπὸ τὸν 180 αἰ.) στὴν Ἰσπανία. Ὁ οἶκος αὐτὸς ἀνῆλθε στὸν γαλλικὸ θρόνον μὲ τὸν Ἐρρίκο Δ' (1589), ὁ γιὸς τοῦ ὁποῖου, Λουδοβίκος ΙΓ', ἀπέκτετε δύο γιούς. Ἀπὸ τὸν πρωτότοκον Λουδοβίκον ΙΔ' προῆλθε ὁ γαλλικὸς κλάδος, ποὺ βασιλεύει ὡς τὸ 1830 καὶ ἐξέλιπε τὸ 1833, καθὼς καὶ ὁ ἰσπανικὸς, ποὺ βασιλεύει μέχρι σήμερα. Ἀπὸ τὸν δευτερότοκον γιὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ', τὸν Φίλιππο, δούκα τῆς Ὀρλεάνης, προῆλθε ὁ κλάδος τῆς Ὀρλεάνης, ποὺ κατέλαβε τὸ θρόνον τῆς Γαλλίας μὲ τὸν Λουδοβίκο-Φίλιππο (1830-1848). (Σ.τ.Μ.)

Σκαιβόλας τούς έδωσε δύο πολιτικές ταυτότητες. Συχνές προειδοποιήσεις, απαραίτητες για την ασφάλεια του ιερέα, έφταναν σ' αυτόν δια της πλαγίας όδοϋ· αναγνώρισαν ώστόσο πώς αυτές οί συμβουλές ήταν τόσο εύθετες ώστε μόνο από κάποιον μνημένο στα κρατικά μυστικά θα μπορούσαν να είχαν δοθεί. Παρ' όλο τὸ λιμὸ πὸϋ έπληξε τὸ Παρίσι, έβρισκαν στὴν πόρτα τῆς τρώγλης τους μερίδες *άσπρου ψωμιοϋ* πὸϋ κάποια άόρατα χέρια τὶς έφερναν σὲ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα. Έντούτοις πίστευαν πὸς ὁ Μούκιος Σκαιβόλας ήταν ὁ μυστηριώδης δράστης αὐτῆς τῆς πάντοτε τόσο έπινοητικῆς ὅσο κι έξυπνης εϋεργεσίας.

Οί εϋγενικῆς καταγωγῆς ένοικοι τῆς σοφίτας δὲν μπορούσαν ν' άμφιβάλλουν πὸς ὁ προστάτης τους δὲν ήταν τὸ πρόσωπο πὸϋ εἶχε ἔρθει νὰ τελέσουν τὴ λειτουργία τῆς άφησης στὶς 27 Ίανουαρίου 1793. Γι' αὐτὸ, ὁ άγνωστος εκείνος ἔγινε τὸ ἀντικείμενο μιᾶς έντελῶς ιδιάζουσας λατρείας ἀπὸ τὶς τρεῖς ὑπάρξεις, πὸϋ μόνο σ' εκείνον εἶχαν έναποθέσει τὶς ἔλπίδες τους καὶ μόνο ἀπὸ εκείνον ζοῦσαν. Στὶς προσευχῆς τους εἶχαν προσθέσει εἰδικῆς ἰκεσίες γιὰ εκείνον. Πρωί-βράδυ, οί εϋλαβικῆς εκείνες ψυχῆς ἔκαναν εϋχῆς ὑπὲρ τῆς εϋτυχίας, τῆς εϋημερίας καὶ τῆς σωτηρίας του. Ίκέτευαν τὸν Θεὸ ν' άπομακρύνει κάθε παγίδα ἀπὸ τὸ δρόμο του, νὰ τὸν γλιτώνει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του καὶ νὰ τοῦ χαρίζει μακροήμερευση μὲς στὴ γαλήνη. Καθὼς ἡ εϋγνωμοσύνη τους ἀνανεωνόταν, κατὰ κάποιον τρόπο, καθημερινά, ταίριαξε ἀναγκαστικὰ μὲ μιὰ περιέργεια πὸϋ ἔγινε μέρα μὲ τὴ μέρα έντονότερη. Οί περιστάσεις πὸϋ εἶχαν συνοδέψει τὴν εμφάνιση τοῦ άγνωστου άπετέλεσαν ἀντικείμενο τῶν συζητήσεών τους. Ἔκαναν χίλιες δυὸ εἰκασίες γιὰ τὸ άτομὸ του, καὶ ήταν καινούργιου εἶδους ὄφελος γι' αὐτοὺς τὸ ενδιαφέρον τους γιὰ εκείνον. Ὑπόσχονταν νὰ μὴν τὸν αφήσουν νὰ ξεφύγει τῆς φιλίας τους τὸ βράδυ πὸϋ, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχесή του, θα ξαναρχόταν γιὰ νὰ τελέσουν τὸ θλιβερὸ μνημόσυνο τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Τελικὰ ἔφτασε ἡ νύχτα πὸϋ μὲ τόση ἀδημονία πρόσμεναν.

Τὰ μεσάνυχτα, τὰ βαριά βήματα τοῦ άγνωστου ἀντήχησαν στὴν παλιά, ξύλινη σκάλα. Τὸ δωμάτιο εἶχε διακοσμηθεῖ γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχτεῖ. Ἡ άγία τράπεζα εἶχε στηθεῖ. Τὴ φορὰ ἐτούτη οί δύο μοναχῆς ἔσπευσαν ν' άνοιξοῦν τὴν πόρτα καὶ νὰ φωτίσουν τὴ σκάλα. Ἡ δεσποινὶς Ντὲ Σαρὸστ μάλιστα κατέβηκε μερικὰ σκαλοπάτια γιὰ ν' ἀντικρίσει γρηγορότερα τὸν εϋεργέτη της. «Ἐλάτε», τοῦ εἶπε μὲ συγκίνηση καὶ φιλικὴ διάθεση, «εἰλάτε... σὰς ἀναμένουμε».

Ὁ άγνωστος σήκωσε τὸ κεφάλι του, ἔριξε ἕνα σκοτεινὸ βλέμμα στὴ μοναχὴ καὶ δὲν ἀποκρίθηκε. Ἐκείνη ἔνωσε σὰν νὰ ἔπεσε ἕνα παγωμένο ροῦχο πάνω της καὶ παρέμεινε σιωπηλή. Ὁ άγνωστος μπῆκε στὸ δωμάτιο καὶ ἀντικρίζοντάς τον, ἡ εϋγνωμοσύνη καὶ ἡ περιέργεια ἔσβησαν σὲ ὅλες τὶς καρδιές. Ἴσως καὶ νὰ ήταν λιγότερο ψυχρὸς, λιγομίλητος καὶ τρομερὸς ἀπ' ὅσο φάνηκε στὶς ψυχῆς εκείνες πὸϋ ἡ ἔξαρση τῶν συναισθημάτων τους τὶς προδιέθετε σὲ διαχύσεις φιλίας. Οί καημένοι τρεῖς ἔγκλειστοι κατάλαβαν πὸς ὁ άντρας εκείνος ήθελε νὰ παραμείνει άγνωστος γι' αὐτοὺς καὶ τὸ ἀποδέχτηκαν. Τοῦ ιερέα τοῦ φάνηκε πὸς διέκρινε στὰ χεῖλη τοῦ άγνωστου ἕνα χαμόγελο τὴ στιγμή πὸϋ ἀντιλήφθηκε τὶς προετοιμασίες πὸϋ εἶχαν γίνεϊ γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχτοῦν, ἕνα χαμόγελο πὸϋ ἀμέσως τὸ κατέπνιξε. Παρακολούθησε τὴ λειτουργία, προσευχήθηκε κι ἔφυγε ἀφοῦ πρῶτα ἀρνήθηκε εϋγενικὰ τὴν πρόσκληση πὸϋ τοῦ ἔκανε ἡ δεσποινὶς Ντὲ Σαρὸστ νὰ μοιραστεῖ μαζί τους ἕνα μικρὸ φίλημα πὸϋ τοῦ εἶχε ετοίμασει.

Μέχρι τὴν ἀποκατάσταση τῆς καθολικῆς λατρείας ἀπὸ τὸν Πρῶτο Ὑπατο¹⁰, ἡ λειτουργία τῆς άφησης ἔτελειτο κρυφὰ στὴ σοφίτα. Ἀφότου οί μοναχῆς καὶ ὁ ιερέας μπόρεσαν νὰ ἐμφανιστοῦν ἄφοβα στὸν κόσμο, δὲν ξανάδαν τὸν άγνωστο. Οί δύο ἀδελφῆς βρῆκαν

10. Τοῦτο συνέβη μετὰ τὴν ὑπογραφή τοῦ κοινορδάτου τῆς 25ης Ίουλίου 1801, δηλαδὴ τῆς συμφωνίας πὸϋ ὑπέγραψε ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης, ὡς Πρῶτος Ὑπατος, μὲ τὸν τότε προκαθήμενο τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸν πάπα Πίο Ζ'.

ἀμέσως βοήθεια ἀπὸ τὴν οἰκογένειά τους, τῆς ὁποίας κάποια μέλη κατάφεραν νὰ δια-
γραφοῦν ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῶν ἐξοριστῶν, κι ἔτσι ἐγκατέλειψαν τὸ ἄσυλό τους· κι ὁ
Βοναπάρτης, ἐκτελώντας τὰ διατάγματα τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης, τοὺς διέθεσε τὴν
ὀφειλόμενη σὲ αὐτὲς σύνταξη. Ἔτσι, ἐπέστρεψαν στὸν κόλπο τῆς οἰκογένειάς τους καὶ
ξαναβροῆκαν τὶς μοναστικὲς τοὺς συνθήσεις. Ὁ ἱερέας πού, λόγω καταγωγῆς, μπορούσε
νὰ διεκδικήσει μιὰν ἐπισκοπή, παρέμεινε στὸ Παρίσι ὅπου ἔγινε ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς
μερικῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τῆς συνοικίας Σαιν-Ζερμαίν. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Ντὲ
M*** τοῦ ἐπιδαψίλευσε τὶς περιποιήσεις μιᾶς συγκινητικῆς φιλοξενίας. Καὶ μπορεῖ ὕστερα
ἀπὸ μερικὰ χρόνια νὰ μὴν εἶχε ξεχάσει τὴν περιπέτεια, στὴν ὁποία ὀφείλε τὴ ζωὴ του,
ὅμως δὲν μιλοῦσε γι' αὐτήν, καθὼς ἦταν πολὺ ἀπασχολημένος μὲ τὰ σοβαρὰ ζητήματα
ποῦ ἡ βασιλεία τοῦ Ναπολέοντα ἤγειρε τότε.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ μηνός... τοῦ ἔτους 180..., στὸ σαλόνι τοῦ κυρίου Ντὲ M*** ἡ χαρτοπαιξία
εἶχε τελειώσει καί, μετὰ τὴν ἀποχώρηση μερικῶν προσώπων, μόνο δυὸ-τρεις στενοὶ φίλοι
τοῦ σπιτιοῦ εἶχαν ἀπομείνει, στὶς ἐντεκάμισι τὸ βράδυ, γύρω ἀπὸ τὴ φωτιά. Ἀφοῦ ἄρχισαν
νὰ συζητοῦν γιὰ τὸν Ναπολέοντα, οἱ παλαιοὶ αὐτοὶ ἀριστοκράτες τόλμησαν νὰ ἐκφράσουν
τὴ λύπη τους γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ νόμιμου θρόνου. Ἔτσι, ἡ συζήτηση κύλησε ἀνεπαί-
σθητα πρὸς τὶς συμφορὲς τῆς Ἐπανάστασης. Ὅλοι οἱ παριστάμενοι εἶχαν γευτεῖ τὴν ἐξο-
ρία. Στὴ συζήτηση αὐτῇ, ὁ γερο-ἄββᾶς Ντὲ Μαρόλ συχνὰ ἐπανόρθωνε μερικὲς πλάνες καὶ
ἔπαιρνε τὸ μέρος πολλῶν ἐπαναστατῶν, κοιτάζοντας ὡστόσο μὲ προσοχὴ γύρω του, σὰν
γιὰ νὰ βεβαιωθεῖ ὅτι τὰ στασιαστικὰ λόγια τῶν συνομιλητῶν του καθὼς καὶ οἱ μοναρχικοὶ
πόθοι δυὸ-τριῶν γηραιῶν κυριῶν δὲν εἶχαν ἀκουστεῖ ἀπὸ τ' αὐτιὰ τῆς μυστικῆς ἀστυνο-
μίας τοῦ Φουσέ¹¹, μὲ τὰ ὁποῖα εἶχαν γεμίσει ὅλοι οἱ τοίχοι.

Ἡ σύνεση τοῦ ἄββᾶ προκάλεσε κάπως τὴ χλεύη τῶν ἄλλων, ποῦ ὅμως κατέληξαν νὰ
τὸν παρακαλέσουν νὰ ἀφηγηθεῖ, γιὰ δυὸ-τρία τουλάχιστον πρόσωπα ποῦ δὲν γνώριζαν
τὶς περιπέτειές του, τὶς παράξενες ἐκεῖνες συγκυρίες, στὶς ὁποῖες ὀφείλε τὸ ὅτι εἶχε γλι-
τώσει ἀπὸ τὶς σεπτεμβριανὲς σφαγὲς καὶ τὴν Τρομοκρατία. «Εἶχα τοποθετηθεῖ πολὺ πιὸ
κοντὰ στὴν Ἐπανάσταση ἀπὸ ἐσᾶς· γι' αὐτό, πιστεύω πὼς εἶμαι σὲ θέση νὰ τὴν κρίνω
καλύτερα ἀπὸ ἐσᾶς», εἶπε ὁ ἄββᾶς Ντὲ Μαρόλ. «Ἐζήσα σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Τρομο-
κρατίας κλεισμένος σ' ἓνα μικρὸ δωμάτιο ὅπου εἶχα καταφύγει στὶς 3 Σεπτεμβρίου...»

Ἦστερα ἀπ' αὐτὸ τὸ προοίμιο, ὁ ἄββᾶς ἀφηγήθηκε λεπτομερῶς τὰ τῆς σύλληψῆς του
καὶ τῆς τρομερῆς μέρας τῆς 2ας Σεπτεμβρίου 1792. Ἡ ἐξιστὸρήση τῶν σφαγῶν καὶ τῆς
ἀπόδρασῆς του ἐντυπωσίασε λιγότερο ἀπὸ τὴν ἀφήγησή τῆς περιπέτειας ποῦ οἱ κυριότε-
ρες συνθήκες ἔχουν ἀναφερθεῖ παραπάνω. Μολονότι ὁ ἄββᾶς Ντὲ Μαρόλ βρισκόταν
ὀλοζώ-ντανος μπροστὰ τους, τὰ πρόσωπα ποῦ ἀπαρτίζανε τὸ ἀκροατήριο δὲν μπόρεσαν
νὰ μὴν ἀνατριχιάσουν ὅταν ὁ ἱερέας τοὺς περιέγραψε τὴν ἀγωνία ποῦ τὸν εἶχε καταλάβει
τὸν Ἰανουάριο 1793, τότε πού, γύρω στὰ μεσάνυχτα, εἶχε ἀκούσει ν' ἀνεβαίνει τὴ σκάλα
ὁ ἄγνωστος, στὸν ὁποῖο εἶχε ὑποσχεθεῖ νὰ τελέσει τὴ λειτουργία. Οἱ κυρίες κοντονάσαιναν,
καὶ ὀλονῶν τὸ βλέμμα εἶχε προσηλωθεῖ στὸ ἀσπρομάλλικο κεφάλι τοῦ ἀφηγητῆ. Μιὰ ἀπὸ
τὶς ἐπίκληρες χῆρες ἀναρρίγησε κι ἔμπηξε μιὰ κραυγὴ ἀκούγοντας κάτι βαριά βήματα
ν' ἀντηχοῦν τὴ στιγμὴ ἐκείνη στὸ διπλανὸ σαλόνι. Ἔνας λακὲς ἔφτασε μέχρι τὸν σιωπηλὸ
κύκλο ποῦ εἶχε σχηματίσει ἡ ὁμήγουρη μπρὸς στὸ παλαιὸ τζάκι. «Τί θέλετε, Ζοζέφ;» ρώ-
τησε ἀπότομα ὁ κύριος Ντὲ M*** τὸν ὑπηρέτη του. – Στὸν προθάλαμο εἶναι κάποιος ποῦ
ἐπιθυμεῖ νὰ μιλήσει στὸν κύριο Ντὲ Μαρόλ», ἀπάντησε ἐκεῖνος. Ὅλοι κοιτάχτηκαν μεταξὺ
τους, λὲς κι αὐτὸ τὸ μήνυμα νὰ εἶχε κάποια σχέση μὲ τὴν ἀφήγησή τοῦ ἄββᾶ.

11. Ὁ Φουσέ (Joseph Fouché, 1759-1820) ἐπανῆλθε μετὰ τὸ 1804 στὸ Ὑπουργεῖο Ἀστυνομίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖο
εἶχε ἐκδιωχθεῖ τὸ 1802.

«Μάθε τὸ λόγο τῆς ἐπίσκεψῆς του κι ἀπὸ ποῦ ἔρχεται», εἶπε ὁ κύριος Ντὲ Μαρόλ στὸν Ζοζέφ. Ὁ ὑπηρέτης ἀποσύρθηκε, ἀλλὰ ἐπανῆλθε ἀμέσως. «Κύριε, εἶπε στὸν ἀββᾶ, ὁ νέος αὐτὸς μὲ παρακάλεσε νὰ σᾶς πῶ ὅτι ἔχει σταλεῖ ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ σᾶς ἔδωσε τὸ 1793 κάποιον κειμήλιο...»

Ὁ ἱερέας ἀνατρίχιασε. Ἡ ἀπάντηση αὐτὴ ἐξῆψε ἔντονα τὴν περιέργεια τῶν προσώπων ποῦ γνωρίζαν τὴν ἱστορία τῆς μυστικῆς λειτουργίας. Ὁ καθέννας, ὅπως κι ὁ ἀββᾶς, ἔδειχνε νὰ προαισθάνεται πὼς πλησίαζε ἡ λύση αὐτῆς τῆς περιπέτειας. «Μά πῶς! τοῦ εἶπε ἡ κυρία Ντὲ Μ***, θ' ἀκολουθήσετε ἕναν ἄγνωστο τέτοια ὥρα;... Ρωτήστε τον, τουλάχιστον... μάθετε γιατί...» Οἱ παρατηρήσεις αὐτὲς φάνηκαν ἀκόμα πιὸ συνετὲς καθὼς ὁ καθέννας λαχταροῦσε νὰ δεῖ τὸν ἀγγελιοφόρο. Ὁ ἀββᾶς ἐπένευσε, κι ὁ λακὲς πῆγε νὰ φωνάξει τὸν ἄγνωστο. Οἱ κυρίες εἶδαν νὰ μπαίνει ἕνας πολὺ εὐπαρουσίαστος νέος, ποῦ τοὺς φάνηκε νὰ ἔχει ἐξαιρετικὸς τρόπους. Φοροῦσε ἕνα παράσημο τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς. Ὅλες οἱ ἀνησυχίες καθησύχασαν. «Κύριε, τοῦ εἶπε ὁ ἀββᾶς Ντὲ Μαρόλ, μπορῶ νὰ μάθω γιὰ ποιό λόγο τὸ πρόσωπο ποῦ σᾶς ἔχει στείλει νὰ μὲ φωνάξετε ἐπέλεξε μιὰ τόσο ἀκατάλληλη ὥρα;... Ἡ ἡλικία μου δὲν μοῦ ἐπιτρέπει...» Ὁ ἀββᾶς σταμάτησε, δίχως νὰ ὀλοκληρώσει τὴ φράση του. Ὁ νέος περιμένε λίγο, σὰν γιὰ νὰ μὴ διακόψει τὸν γέρο, κι ὕστερα ἀποκρίθηκε: «Τὸ πρόσωπο αὐτό, κύριε, εἶναι στὰ τελευταῖα του κι ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς μιλήσει». Ὁ ἱερέας σηκώθηκε πάνω ἀπότομα κι ἀκολούθησε τὸν νεαρὸ ἀγγελιοφόρο ποῦ ἀπῆλθνε στὴν ὁμήγυρη ἕνα χαιρετισμὸ γεμάτο ἀπὸ τὴ χωρὶς στόμφο ἐκεῖνη χάρη ποῦ εἶναι καρπὸς ἐπιμελημένης διαπαιδαγώγησης.

Ὁ ἀββᾶς Ντὲ Μαρόλ βρῆκε μπρὸς στὴ σκάλα τοῦ μεγάρου μιὰν ἄμαξα, μὲ τὴν ὁποία εἶχε προφανῶς ἔρθει ὁ νέος. Ἡ διαδρομὴ φάνηκε στὸν ἀββᾶ πολὺ μεγάλη, ἀφοῦ διέσχισε ὀλόκληρο σχεδὸν τὸ Παρίσι. Σὰν ἔφτασαν στὸ Πὸν-Νέφ, προσπάθησε ν' ἀνοίξει συζήτηση μὲ τὸν συνταξιδιώτη του ποῦ παρέμενε ἐντελῶς σιωπηλός. – Μήπως εἶστε ὁ γιὸς τοῦ προσώπου ποῦ πᾶμε νὰ συναντήσουμε; ρώτησε. – Ὅχι, κύριε, ἀποκρίθηκε ὁ ἄγνωστος νέος ὅμως μοῦ ἔχει κάνει τόσες ἐκδουλεύσεις ὥστε μπορῶ νὰ τὸν θεωρῶ σὰν δεῦτερο πατέρα μου... – Φαίνεται πὼς εἶναι πολὺ ἀγαθοεργός, συνέχισε ὁ ἀββᾶς. – Ἄχ, κύριε, μόνο ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ γνωρίζει τίς ὑπηρεσίες ποῦ πρόσφερε. Ὅσον ἀφορᾶ ἐμένα, γλίτωσε τὴ μητέρα μου ἀπὸ τὴ λαιμητόμο, τὴν παραμονὴ τῆς 9ης Θερμιδώρ¹²... – Κι ἐγὼ τοῦ χρωστῶ πολλά!... εἶπε ὁ ἀββᾶς καὶ πρόσθεσε: Μὰ τὸν γνωρίζετε;... – Ναί, ἀποκρίθηκε ὁ νέος καὶ ἡ ἀπόχρωση τῆς συρτῆς φωνῆς του, μὲ τὴν ὁποία πρόφερε αὐτὰ τὰ λόγια, μαρτυροῦσε βαθιὰ ἐκπληξή.

Κατόπιν βυθίστηκαν καὶ οἱ δύο ταξιδιώτες σὲ σιωπὴ. Ὁ ἄγνωστος εἶχε καταλάβει πὼς ὁ ἀββᾶς ἀγνοοῦσε τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ πῆγαιναν νὰ ἐπισκεφτοῦν καὶ διαφυλάσσοντας ἕνα μυστικὸ ποῦ δὲν τοῦ ἀνῆκε, εἶχε ὑποσχεθεῖ στὸν ἑαυτό του νὰ μὴν τὸ προδώσει. Ὁ κύριος Ντὲ Μαρόλ ἀπὸ τὴ μεριά του εἶχε μαντέψει, ἀπὸ τὸν τόνο καὶ μόνο τῆς φωνῆς τοῦ συνταξιδιώτη του, πὼς ὑπῆρχε ἕνα μυστήριον γιὰ διαλεύκανση ἐκεῖ ὅπου πῆγαινε, ἀλλὰ πὼς ὁ νέος θὰ ἦταν ἐχέμυθος. Ὁ ἱερωμένος γύρευε νὰ κάνει κάποια παραπλανητικὴ ἐρώτηση ὅμως ἔφτασαν προτοῦ νὰ τὴ βρεῖ, γιὰτὶ συχνὰ ὅταν θέλει κανεὶς νὰ δείξει φινετσάτος καὶ πνευματώδης, τότε εἶναι ποῦ τὰ καταφέρνει λιγότερο. Ὁ σεβάσμιος ἱερέας θέλησε νὰ βρεῖ στὴν παραλυσία τοῦ σθένους του ἕνα εἶδος τιμωρίας γιὰ τὴν πονηρὴ του πρόθεση καὶ τὴν περιέργειά του.

Ἡ ἄμαξα σταμάτησε σ' ἕναν ἀρκετὰ ἐρημικὸ δρόμο, μπρὸς σ' ἕνα ἀσήμαντης ἐμφάνισης σπίτι. Ὁ νεαρὸς ὁδηγὸς τοῦ ἱερωμένου τὸν ὁδήγησε μέσα ἀπὸ ἕναν κῆπο, ὡς ἕνα σπιτάκι, τὸ ὁποῖο βρισκόταν πίσω ἀπὸ τὸ κυρίως σῶμα τῆς κατοικίας ποῦ ἦταν κτισμένη πάνω στὸ δρόμο. Τὸ κτίριο αὐτὸ ἀπέπνεε καθαριότητα, πράγμα ποῦ μαρτυροῦσε κάποιαν

12. Τὴν 9η Θερμιδώρ (27 Ἰουλίου 1794), ἡ Συμβατικὴ Συνέλευση ἐξέδωσε καταδικαστικὸ ψήφισμα ἐναντίον τοῦ Ροβεσπιέρου, ὁ ὁποῖος συνελήφθη τὴν ἴδια κιόλας νύχτα καὶ καρατομήθηκε τὴν ἐπομένη.

οικονομική άνεση. Ὁ ἄββᾶς ἀνέβηκε μιὰν ἀρκετὰ κομψὴ σκάλα καὶ μπῆκε σ' ἓνα ὁμορφα διακοσμημένο διαμέρισμα. Στὸ σαλόνι βρῆκε τὴν οἰκογένεια νὰ κλαίει. Βλέποντας γύρω του διάσπαρτα ἔργα τέχνης, δὲν ἀμφέβαλε πὼς βρέθηκε στὸ σπίτι ἑνὸς πλουσίου. Εἶδε ἓνα πιάνο, πίνακες ζωγραφικῆς, γραβουῦρες καὶ πάρα πολὺ ὠραία ἔπιπλα. Τὸν χαϊρέτησαν σιωπηλὰ καὶ μὲ σεβασμὸ. Ὁ νεαρὸς συνοδὸς του, ποὺ εἶχε σπεύσει νὰ πάει στὸ διπλανὸ δωμάτιο, ἐπέστρεψε γιὰ νὰ τοῦ ἀναγγεῖλει ὅτι τίποτα δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἐκπληρώσει τὶς θλιβερὲς καὶ παρηγορητικὲς ὑποχρεώσεις ποὺ τοῦ ἐπέβαλε τὸ λειτούργημά του. Περιέργεια κατέλαβε τὸν ἄββᾶ ἄθελά του. Προχωρώντας πρὸς τὸ νεκρικὸ δωμάτιο, σκέφτηκε πὼς σὲ λίγο θὰ εἶχε ἐξιχνιάσει τὸ μυστήριο, πίσω ἀπὸ τὸ ὁποῖο εἶχε ἄλλοτε καλυφθεῖ ἐκεῖνος ὁ ἄγνωστος. Βλέποντας τὸν ἱερέα νὰ μπαίνει, ὁ ἐτοιμοθάνατος ἔκανε αὐταρχικὰ νεῦμα πρὸς ἐκείνους ποὺ τὸν περιέβαλλαν, καὶ τρία πρόσωπα βγῆκαν ἀπὸ τὸ δωμάτιο.

Ὁ γερο-ἱερέας, ποὺ περίμενε ν' ἀκούσει ἐνδιαφέρουσες ἐκμυστηρεύσεις, ἔμεινε μόνος μὲ τὸν μετανουῶντα. Μία λάμπα ἔριχνε τὸν ἀπαλὸ φωτισμὸ τῆς στὸ κρεβάτι ὅπου κείτονταν ὁ ἄγνωστος, ἔτσι ποὺ ὁ ἄββᾶς εὐκόλα ἀναγνώρισε στὸ πρόσωπό του τὸν παλαιὸ εὐεργέτη του. Ἦδειχνε ἤρεμος, καρτερικὸς κι ἔνευσε στὸν ἱερωμένο νὰ πλησιάσει. «Κύριε», τοῦ εἶπε μ' ἐξασθενημένη φωνή, «πιστεύω πὼς ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς ζητήσω μιὰν ἐκδούλευση ποὺ τὴ θεωρῶ σημαντικὴ γιὰ μένα καὶ ποὺ ἐλπίζω νὰ μὴ σᾶς δημιουργήσει καμιὰ βαριὰ ὑποχρέωση». Λέγοντας αὐτά, διέκοψε γιὰ νὰ παρακαλέσει τὸν ἱερέα νὰ πάρει ἓνα καλοσφραγισμένο δέμα ποὺ βρισκόταν πάνω σ' ἓνα τραπέζι. «Τὰ χαρτιά ἐτοῦτα», συνέχισε «περιλαμβάνουν παρατηρήσεις καὶ τεκμήρια ποὺ μπορεῖ νὰ τὰ ἐκτιμήσει μόνο ἓνα ἔντιμο καὶ χρηστὸ ἄτομο, τὸ ὁποῖο νὰ μὴν ἀνήκει ὅμως στὴν οἰκογένειά μου. Ὁ ζῆλος, ἀλλաζονικὲς ἐκτιμήσεις ἢ πειρασμοὶ ποὺ δὲ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ προβλέψει, ἐνδέχεται νὰ κατακλύσουν ψυχὲς ποὺ νοιάζονται γιὰ τὴν ὑστεροφημία ἑνὸς πατέρα, ἑνὸς φίλου ἢ ἑνὸς συγγενῆ τους. Τὰ ἐμπιστεύομαι ὥστόσο σ' ἐσᾶς, ἐπειδὴ πιστεύω ὅτι τὰ παραδίδω στὸ μοναδικὸ πρόσωπο ποὺ γνωρίζω νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐκτιμήσει τὴ σωστὴ ἀξία αὐτῶν τῶν γραπτῶν. Θὰ μπορούσα νὰ τὰ εἶχα κάψει· ὑπάρχει ὅμως κανεὶς ποὺ, ὅσο χαμηλὰ κι ἂν τὸν ἔριξε ἢ μοίρα, δὲν ἀπαιτεῖ τὴν ἐκτίμηση τῶν συνανθρώπων του; Σᾶς καθιστῶ, λοιπόν, μοναδικὸ κάτοχό τους. Ἴσως ἔρθει μιὰ μέρα ποὺ θὰ μπορούμε νὰ κριθοῦμε ἐδῶ κάτω ὅπως θὰ κριθῶ στὸ δικαστήριο τοῦ Θεοῦ. Δέχεστε αὐτὸ τὸ καταπίστευμα;...» Ὁ ἄββᾶς ἔσκυψε τὸ κεφάλι γιὰ νὰ δείξει τὴ συγκατάθεσή του· κι ἀφοῦ πληροφορήθηκε ἀπὸ τὸν ἄρρωστο πὼς εἶχε λάβει ὅλη τὴν ἀρωγὴ τῆς θρησκείας, νόμισε πὼς διάβασε στὰ μάτια του τὴν ἐπιθυμία νὰ δεῖ τὴν οἰκογένειά του. Τότε τοῦ ἀπηύθυνε λίγα λόγια παρηγοριᾶς, τὸν ἐπέπληξε πολὺ στοργικὰ ποὺ δὲν εἶχε ἀπαιτήθει μεγαλύτερη ἀνταμοιβὴ γιὰ τὶς ὑπηρεσίες ποὺ τοῦ εἶχε παράσχει καὶ κατόπιν βγῆκε ἔξω. Δύο πρόσωπα τῆς οἰκογένειας συνόδεψαν τὸν γηραῖο ἱερέα, φωτίζοντάς του τὸ δρόμο, ὡς τὴν πόρτα ὅπου τὸν ἀνέμενε ἡ ἄμαξά.

Ὅταν ὁ ἄββᾶς βρέθηκε μόνος του στὸ δρόμο, κοίταξε τριγύρω του γιὰ νὰ δεῖ σὲ ποιά συνοικία βρισκόταν. – Γνωρίζετε τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου ποὺ κατοικεῖ ἐδῶ; ρώτησε τὸν ἄμαξᾶ. – Δὲν ξέρει ὁ κύριος ἀπὸ ποῦ βγῆκε;... ἀπόρησε ὁ ἄμαξᾶς, ἐκφράζοντας βαθιὰ κατάπληξη. – Ὅχι, εἶπε ὁ ἄββᾶς. – Εἶναι τὸ σπίτι τοῦ δημόσιου ἐκτελεστή.

Μερικὲς μέρες μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ σκηνή, ἡ δεσποινὶς Ντὲ Σαρὸστ, ποὺ ἦταν ἀπὸ πολλὸν καιρὸ ἄρρωστη, ὑπέκυψε στὸ μοιραῖο· κι ὁ ἄββᾶς Ντὲ Μαρόλ πρόσφερε τὶς στερνὲς ὑπηρεσίες του στὴν παλαιὰ καὶ πιστὴ φίλη του. Ἡ ταπεινὴ νεκρικὴ πομπὴ τῆς παλαιᾶς μοναχῆς τοῦ ἄββαείου τοῦ Σὲλ συνάντησε στὴν ὁδὸ Ἀμαντιὲ μιὰν ἄλλη νεκρικὴ πομπὴ τὴν ὁποία ἀκολούθησε. Στὴ στροφὴ ποὺ οἱ δύο πομπὲς ἀναγκάστηκαν νὰ πάρουν στὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ Ἀμαντιέ, ὁ ἄββᾶς Ντὲ Μαρόλ, βγάζοντας τὸ κεφάλι του ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς μαύρης ἄμαξᾶς του, εἶδε ἓνα τεράστιο πλῆθος λαοῦ ν' ἀκολουθεῖ μὲ τὰ πόδια μιὰ πολὺ ἀπλὴ νεκροφόρα, ποὺ ἀναγνώρισε πὼς ἦταν ἐκεῖνη τῶν ἀπόρων. Ὑπακούοντας στὴ φωνή

μιᾶς ἀρκετὰ φυσικῆς προαίσθησης, ὁ ἀββᾶς κατέβηκε ἀπὸ τὴν ἄμαξα καὶ θέλησε νὰ μάθει τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου, ποὺ ὅλοι ἔδειχναν νὰ τὸν λυποῦνται τόσο πολὺ. Μιὰ γιὰ τοῦ ἀπάντησε μὲ βαθύτατη συντριβὴ πὼς ἦταν ὁ κύριος Σανσόν.

Ὁ ἀββᾶς Ντὲ Μαρόλ πέθανε τὸ 1818 σὲ τόσο προχωρημένη ἡλικία ποῦ, τὶς τελευταῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς του, δὲν εἶχε διατηρήσει ὅλες τὶς πνευματικὲς του ἱκανότητες ἀχμαῖες. Γι' αὐτὸ τὰ διαθηκικὰ χειρόγραφα ποὺ ἄφησε ὡς ἐκτελεστῆς τῶν ὑψηλῶν ἔργων ἔπεσαν στὰ χέρια τῶν ἐνδιαφερόμενων πλάγιων συγγενῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ τὰ διαχειρίστηκαν ὅπως ἤθελαν. Καθὼς τὰ γραπτὰ αὐτὰ παρουσίαζαν ἐνδιαφέρον μόνον λόγῳ τῆς αὐθεντικότητάς τους καὶ μποροῦσαν νὰ ἐγκριθοῦν μόνον μὲ τὴ σιωπηρὴ συναίνεση τῆς οἰκογένειας τὴν ὁποία ἀφοροῦσαν, παρέμειναν ἀνέκδοτα ὡς τὴ στιγμὴ ποῦ τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη πείστηκαν πὼς ἡ δημοσίευσή τους θὰ γινόταν μὲ ὅλη τὴν πρέπουσα γιὰ ἓνα τέτοιου εἴδους ἔργο ἐπιμέλεια. Καθὼς ἡ γραφὴ ἐπαληθεύτηκε προσεχτικά, δὲν ἐγέρθηκε καμιὰ ἀμφιβολία γι' αὐτὰ τὰ οἰκογενειακὰ χαρτιά.

* Τίτλος πρωτοτύπου: «Mémoires inédits de Sanson», *Nouvelles et contes I, 1820-1832*, Quarto Gallimard, 2005, σσ. 111-129.